

بہن صناعت کیونکہ فضائل و برائیوں میں ہر

زیر قیادت: جناب صاحب کمال رشک ظفر اظہاری مولوی محمد رضا علی بابا جمیوعہ سرائفہ

حسب وایش قدردان سخن صاحب دجلال بنیادش بی‌نیاز است و این است که میسر نشد جنسی قبول

در مطبع کرامی مشغول کتب مطبوعه مطبعه کرامی

ع ۱۵۱

[illegible]

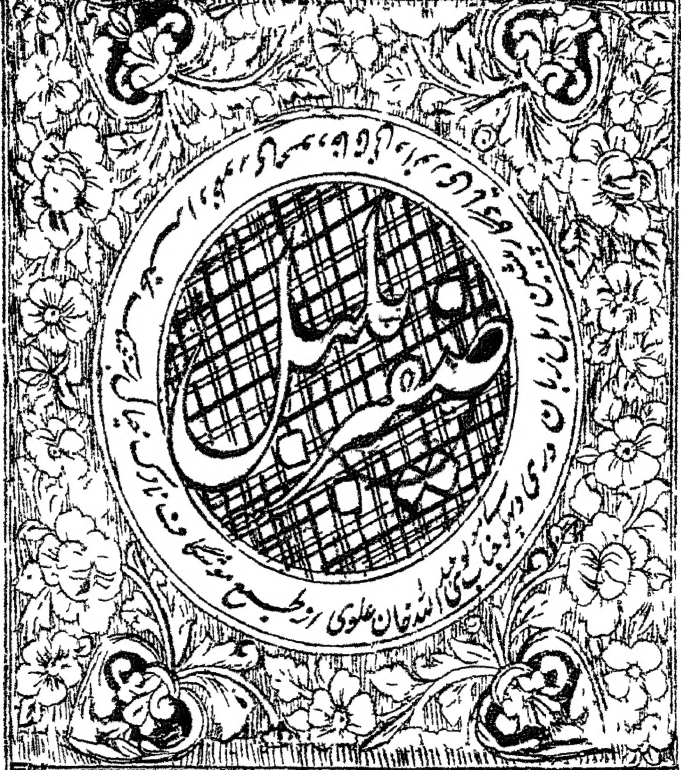
کتاب زبان اردو و غیرہ درس پیشہ دہان

مختصر جامع جہان نامہ - مختصر مختصر حالات دنیا کے مولف یا مؤلفین
 رسالہ فیض عام - علم نبات و علم ارض میں مولف مولوی
 مستنیر حسین - علم نبات میں مصنفہ منشی گویند لال
 اشرف علی اسکول -
 انتخاب الکرام - مصنفہ صاحبہ ذرا صاحبان سترک -
 اصول عجیبہ - مرتبہ اصحاب
 مسائل الحساب - عرف مکتب نامہ - مصالح اور حکایات
 و خطوط و محاسبہ -
 معصد فیض - مرتب و نسخ قواعد فارسی عبارت اردو
 سلطان نور شید - تصنیف مولوی منظور احمد صاحب
 فن قافیہ محشی بین -
 عروض و نثر - قواعد قافیہ میں مطبوعہ گلشن محمدی -
 زر کامل عیار - ترجمہ تفسیر الاشعار مع شرح و زمین و روز
 و قافیہ -
 طوطی آفرین - منظوم مولفہ مومن حسین معقوی علم
 عروضی بین -
 خلاصۃ النطق - مصنفہ منشی دی بی بی رشاد سب ڈی ای
 چیمبر و صوفی - مسمی بہ اعداد الادب ترجمہ اردو و نثر ان سہو
 شافیہ تک -
 درماتے عقل - صفحہ المصادر کو فوائد ضروریہ کے ساتھ
 مرتب کیا ہے -
 قواعد فارسی - روشن علی انصاری -
 جواہر الترتیب - تصنیف منشی جواہر سنگھ جوہر قواعد فارسی
 نظم -
 نثر الفصاحت محشی - مرزا قتیل کی تصنیفات میں
 جواہر گزرا - قواعد صرف و نحو و معانی و عروض میں
 قبول برجستہ - مصنفہ مولانا عبدالحی محمد دہلوی -
 عروض سیفی - فن توانی و عروض میں مشہور رسالہ ہے -
 قواعد فارسی منظوم مسمی بہ گلشن فیض تصنیف سپدار
 فیاض صاحب -
 مجموعہ عروض و رختہ القوافی و رسالہ اضافت -
 اضافت منشی مظفر علی انصاف متخلص بہ اسیر -
 رسالہ آؤ زائدہ - فن معانی نادر کتاب ہے -
 منہ در المروص - شرح التبعین تصنیف عابد غلام
 صاحب گھنوی -

اہل بیت علیہ السلام کی تاریخ فارسی۔ اسنادی تاریخ کی کتاب ہے۔
 قواعد لغت فارسی۔ نہایت خوب حکم کیا ایک
 ایک خط خطہ تعلیمی ہے۔
 خوشحال احمد خان۔ مولفہ خوشحال خان صاحب
 خالق باری کے لغات مندی و فارسی کو نظم کیا ہے۔
 خالق باری۔ کتاب شہود و سہ۔
 خالق باری۔ خوشخط و واضح نسخہ شہود و سہ۔
 احمد خدائی۔ درس معنی بیان بطور خالق باری یا
 ہدایۃ العوام۔ مولفہ نقشبندی عابد حسین صاحب حالات
 تعلیمیہ۔
 راجہ بہادر۔ مولفہ سہذات راجہ بہادر۔
 نسخہ تعلیمی۔ مولفہ مولوی عبد العزیز صاحب
 قانون تفرقات مظلوم۔
 رسالہ ذخیرہ و دانش۔ دو کچھ تقریرات مولوی
 میراد علی صاحب سر تعلیمیہ کا مجموعہ واقع اہل
 تقریر اول کسی بقاعد علم و تقریر ثانی کسی بہ آداب
 انگلستان۔
 سیار الاملا۔ یہ رسالہ جسے جبین دستور اعلیٰ نویسی و
 قصہ الفاظ غلط العوام کے مصطور ہیں۔
 مرآۃ المؤمنین۔ مصنفہ مولوی نذیر احمد صاحب ہاد
 دینی کلام مالک مغربی و شمالی جو صلیہ میں حضور نواب
 نقشبت گورنر بہادر سیر ایکڑ زر درپہ انعام ملامطبوغہ
 مطبوعہ نظامی۔
 قصہ کتاب چنبیلی۔ یہ نہایت عمدہ اور دلچسپ قصہ
 ہدایت النہایت۔ تصنیف مولوی علی محمد مرحوم
 منطوبہ علیہ تحریر۔
 نوادر الفنا۔ مصنفہ نقشبندی محمد طہیر الدین مرحوم۔
 جنتی ضرب زمین۔ بیگم بیوہ بنائے کی سہل بیگم
 مغربی بنیاد لکھنؤ۔
 جامع الفوائد۔ مولفہ جناب جنرل ایبٹ صاحب بہادر
 سابق کشتہ گاہ برہمن خانات تہترسم کے مسخر جہن
 جنتی برادر۔ رحمت ایمان۔
 نفوس کیمکد و رسالہ لکھنؤ معنوی سے نہایت جملہ ملک
 حسین شیخ بنگالی۔ تصانیف و لکچری و دیگر کی تاریخ
 اس میں مندرج ہیں گذشتہ حالات و تاریخ و لکچری کے لیے
 قراست و صاحبان مقدمہ کے لیے نہایت بھرپور
 ایسا اس طرح مساحت مولفہ پنجم اکرام اللہ خان صاحب

معین صنایع مکینان و فضل قلمین و زبان

مرآت صنوت نامی معالی بیگاه نشر نشسته و تبار کینای آرمانه فصاحت بلاغت

مکتب وراثت قدوان سخن صاحب جلال و جلال بیخاستنی دین مال صاحب میرفتنی جنسی بیرونی

در مطبع فیضی انجمن مشی نوال کشور بستان طبایع متجلی گردید

۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

بسم الله الرحمن الرحيم

[illegible]

خرموشی اگر سکه دستی داشته باشد فی زمان این چار سو هزار حرث و کاسخ می کنند و کاسه
 که درین سودا بر بندست چندی کاسه نذر دانا اینجا بشرط کار و می خردن ریاضی است که دلیل عقل را
 داخل نیست به مقصود قبول و طلب از علم نیست به این عمر و به غایت درگاه خداست به اس
 عا ربست باشد و بر بن این است به خداوند خواند جگر بر ترکان و در بیخامه شنجونی تراشید و در
 کتاب بنایت سرخه سردستان کاشتن ششاسی مابیش ازین چه خواهد بود و نفسها از کثرت به منظر اب
 بر خوشگست رشت چند بر تسم و بشیر ازده محرمه شصت شصت است مانی باز داده برین چه خواهد
 نمود بالغ نظران هر چند عینک و در بینی جوشم نال گذشته چون نگاه دست بان طن کار بر بند
 و در جیده تجریدت جزا که بیکار است نتواند گذشت و در لکین رفغان با کمال پر کاس اگر چون
 دانه فون مضمون که در نقطه تلاش بر ایند و در دفریدت غیر از قلم رخیته مصرعه رخیته نتواند گذشت
 رزق شناسی داند که این مرتبه سیاه قلم خرموشی که بی سواد این به خط و کتاب نوشتند ان سقا کن
 با کاشتن مکت و آداب موشن ساخته اند و در زمان را در مشق تربیات و در زمان را در سیرت و در زمان را در
 شایسته موشن خوشی رفته آهنگ حیرت اند به امانت از کتاب نور حرمی شنوده اند
 در در نشین آینه خانه است به اس و دیده و اند که در راه است رفته اند به آفریناس سر قور
 است نیست به حاجی حاج از براسه به پایت نشود و اند به قربانی خیال قوریران دیگر است به این
 بخودان بریدن خواب نشود و اند به فکر اگر بخطوات تحقیق ربه خط این جاده مضمونیت بر
 و در رجوع و غرض و در عرض موشیت نگاه داشتن باز کوری نیست تا معنی لا علم فی الفیده و بعد در
 معنی علم نذر و چون علم رسیدی بهجت در دانتکی مقصود است لال علم و عقل کبور و عیر میانه
 و هر چه محتاج دلیل باشد و دلالت چه داند موشم در شایسته تا متن آید لب خون شسته شود
 حرم خرموشی چه رنگین مدعا افتاده است به شرح توصیفت و بیکار ان تکلف بود و پس به خامه
 افتاده مضمون پیش تا افتاده است به مضمون این واد است مضمون سبانه رسانیده که آینه از قلم
 می خورد و بچاره توان کلم تا توان که اکنون میرا آمده در طای این سند لایح اگر صد بار سجا افت
 بجای خود باشد که کان اگر بر او انگشت زنی گفتد انجو قیل ان فقد کلمات ربی و فوجا بنده و
 موشم هزار نفر من نپس کرده اند و هنوز به نمان بر زینت میاست و دفع معنی به میا به

اشاره صفحہ پہل

از نگارش دو گنج بد قلم بر داشتہ بودم تا پیرے بزرگوارم و بنسبت بخواریکہ وارند عمیکہ دارم اندر سے
باشان ہم سپارم نگاه ملکیت ناب حکیم پیرش بر مروتیت بیمار سیدہ اولیٰ مقرحی کہ دادند خبر
مقدم شریف بود چون نا توانے جیکہ طلبت باہمہ توانائی یاس بہانہ ناشکستہ خاشکست
و بہ تخریر این دو مصرعہ در دوختی بروی گفتگو بست ^{۱۲} بیت نیاسیا کہ دلم بے تو از قرار گذشت
ز کار فتم و کارم ز انتظار گذشت بدگر خوش افلاک حرفت ساغر عشرت بادربوب العباد

سواد مکتوبی کہ در جواب خط مرحوم عباس خان برادر محمد تقی خان نوشته

فرودل گر ہمہ شمع است منی بایدیم این شمع پدمن ہاشم و این سیدہ و این داغ تو باشد
علوت مجور ہر چند بی حضور است اما بدوستی نزدیک است اگر در غفۃ دوسہ فوت ہم طبع
میکنہ شستہ باشد از عموم اخلاق چہ در رکعے افتد کہ یاران دہی اکثر یا نکلند با تقیض ہر
کہ با شیدہ حضرت است ہر گاہ بہ بندہ خانہ میرسد از در و فراق آنقدر پرمیگوید کہ مرا از خود تنگی
یسا ز دہیت چون سایہ تا تو از سر یاد گذشتہ بد از سر گذشتہ اعم ہن سر گذشتہ است
فوز ہم صفوقاصد رحمت خان رسید و بطاقتہ ^{۱۰} در ہر چند بر سطر سطر ششم نشانی از نام خود
نیافتم اما در جابے سلام از اسماء احبا خبر میداد و ہمچون بس آشنا بود بوسیدم و بزدیدہ
گذشتہم آخر یگانہ نبودم آشنای خود را از صحرا یا فتم ^{۱۱} ہر جا ز حقے سخن است
واگوینہ بیدل تو باشد بدرقصہ باصول بردم تیغ بد اندازہ بسمل تو باشد بدخدا کہ گاہے
پیغام گذاران ہم ہمچنین فراموش شوند بدشخ ^{۱۲} غلام قادر ششم ای کس ندیدہ سرف
خرد آنہ بد پند عیب خویش و منہ دل بر آنہ بد عمری گذشت و فرست یکدین ندان
تو دشمن منے ز تو دشمن تر آنہ بد تعلیم صد کہ شد کہ بد جہا سے من بد آیدہ نمی بخاوت نازت کہ
ہر چند بطولے گفتارم اما روشے آئینہ نمی بنفیم تا سخن ہزارم سیدہ صافان با این ہمہ حمیت و
کہ در اندر مظر دور و کی نیستند یعنی کم است کہ خود را با شاد دیدہ باشند در نیصورت بکس آئینہ اگر

۱۰
۱۱
۱۲
۱۳
۱۴
۱۵
۱۶
۱۷
۱۸
۱۹
۲۰
۲۱
۲۲
۲۳
۲۴
۲۵
۲۶
۲۷
۲۸
۲۹
۳۰
۳۱
۳۲
۳۳
۳۴
۳۵
۳۶
۳۷
۳۸
۳۹
۴۰
۴۱
۴۲
۴۳
۴۴
۴۵
۴۶
۴۷
۴۸
۴۹
۵۰
۵۱
۵۲
۵۳
۵۴
۵۵
۵۶
۵۷
۵۸
۵۹
۶۰
۶۱
۶۲
۶۳
۶۴
۶۵
۶۶
۶۷
۶۸
۶۹
۷۰
۷۱
۷۲
۷۳
۷۴
۷۵
۷۶
۷۷
۷۸
۷۹
۸۰
۸۱
۸۲
۸۳
۸۴
۸۵
۸۶
۸۷
۸۸
۸۹
۹۰
۹۱
۹۲
۹۳
۹۴
۹۵
۹۶
۹۷
۹۸
۹۹
۱۰۰

۱۰
۱۱
۱۲
۱۳
۱۴
۱۵
۱۶
۱۷
۱۸
۱۹
۲۰
۲۱
۲۲
۲۳
۲۴
۲۵
۲۶
۲۷
۲۸
۲۹
۳۰
۳۱
۳۲
۳۳
۳۴
۳۵
۳۶
۳۷
۳۸
۳۹
۴۰
۴۱
۴۲
۴۳
۴۴
۴۵
۴۶
۴۷
۴۸
۴۹
۵۰
۵۱
۵۲
۵۳
۵۴
۵۵
۵۶
۵۷
۵۸
۵۹
۶۰
۶۱
۶۲
۶۳
۶۴
۶۵
۶۶
۶۷
۶۸
۶۹
۷۰
۷۱
۷۲
۷۳
۷۴
۷۵
۷۶
۷۷
۷۸
۷۹
۸۰
۸۱
۸۲
۸۳
۸۴
۸۵
۸۶
۸۷
۸۸
۸۹
۹۰
۹۱
۹۲
۹۳
۹۴
۹۵
۹۶
۹۷
۹۸
۹۹
۱۰۰

از هر خاشاک و سبزه میرانی که بر آرد و سرده این باغ سرده کابل را به سجده ان کشته ز پذیرد و شیرین این
برایب شیرین سبز خشان که عادی پیشکش نیست نه از خرده گیر و تا آن بند شیرین آسمان حلاوت بر کنایه
طالع نشسته از رنگ و تابش سبب شامی بگذر بر روز سیاه آفتاب نشست و از حسرت بوی عطر
بگشاید سبب آفتابی تر چوین سبب بخور جادو آتش کرده و رنگ بر روشکست بی شائبه تکلمت این مرکز
عالم شیرین که تیرنی عالم ربش افتاده باطل و سبزی که دارد از مقلطرات کرده عالم حلاوت نشان داد
کیفیت و شبنم بر گشتن که چرخ در جگر شکسته و دست شکسته نخل بنات بر آورده می در گریبان بهما
شیرین سبز خشان کرده و گرسه شوق غمخیز که پیش روی آفتاب کشیده و از با حسرت
پشت ابروی زین ماه طلعتان نغمه ساخته اعلی بلال سحر در آورده و با سبب ز آب فقره کرده و در پیش
طالع بر منته در دوان پیش به امیر کشور لذت و زین می به ز خور و آتش بود و زاکیر می به زبان
بر لذت شد چسبیده و کشتی از دوشش کرده تیار به چو شوق آن دو کشتی بر دوش از جان به دوست
کشته خود کرده و با به پیشش قند بر می برده با سبب به از و بر فرق لذت نغمه به به مگر به پیشش
بوده بر خاشاک به کتی و در غل خواب در به خاشاک به تصور گر کند زو طرقت میل به بان شیرین آید پیشش
خفتل به که شیرین هم شود باز از بی او به شود و به شیرین کاری او به بجان شیرین سوگند چرخ اگر صد بار
بر گرد خواهم کرد و یک خاشاک او را بقابل به هزار بلال ندیم آری روستا طبع شتم که طوای خود را به نعل گمنه
دو شیم خدائی که در شجر اخضر نار نار را برابر ایم گذار ساخته **ط** هم برده زبسان عطایش سپهر
کیمه و نو ناسخ مهر به سالی طغش شکسته بی تعب به در لمر تاک خا عجب به رفعت او داد حکم حکم
چشم به دام زمین کرم به تا زو و لذت شکستش زیاده و در دهن پسته زبانی نهاد به نعل اقبال
ایشان را از آسیب هموم سکار و روزگار مصون داشته نه نو شکواری کرامت کنایه **ع** به عجب خاشاک
و **ع** خاشاک این در دانه نیست از علوی ضبور به بید و نالان را مپو به تحفیض لمجد عباس خان از
رنگ بید و در دست به در سر نه آقا قدم در راه غارت افکنده به سر و زارانی عینه محمد تقی خان هم جو
را بنیسه زبانی از جا بر کنده و **ع** در چشم آن بجا پرگان کرده و او را در غور گریز گردانیده **ط**
ای عباد ادا شکنگان خود رفغان بر دارید به طرب از سر نهید آه ز جان بر دارید به به در طرب آبان
دل آری فرد به نفس راحت بهر و دوش **ع** به در دارید به میر و دوش جو نه و با میگوید به پیشش به جمع کرده

این ترقی و تحقیر و ترفند داشته و اسباب و آلات و آلات حرص و زلف و شمش که داشته درین صورت و البته گمان
 علائق اگر بنگار و تمکینات حمله و غارت خود را از حجاب و عورت و وصول با مومل و دانسته و بمحصل لواط قطع نظر
 و زنان کوشیده یعنی خاک در اقبال مندی را بر تو تیا گرفته دست خواش پیش برند و در انتظار طلب
 پاپی پس نیارند میرسد او شان را آما مردانه کسی که درین شورش کده هوس یکباره از جازفته کورانه
 راه زود و اگر همچنین نامینا شود و پاپیش از عدا گنار و مصداق این معنی است حال این کشفته رو
 سر و نه ریاسه اخوان و شفته سر سید باغیهاست دوران که هر چند سینه شیخی دارد از دانشن هوسه هزار
 جاجر شیده و آما مری نه طلبیده اگر از خانه بخت بلندی که طیب حاذق همتش علاج نیکو گمان
 مرد و فلاکت غیر از شربت و نیار نه نموده و نپزشک و نای سخاوتش و دفع ماده فاسد افلاس حسنه
 بطلبند و آما و انفرموده و غرضین انعامش را چنین هم در سفر نیست همه به پیشانی تمسکان بخشیده
 و تو شکستی اگر امش چاک زده قبای نیز در تو شکستی نه نذار و حجاب هیچ عریان تن اگر ام کرده لاجرم اگر
 اعتماد و کشادگی حدیثش مراد لنگ نداشت بر سر سوال آرد و دور آما ناپا بر انفصال پیچ خود قطره
 و عقیده گل نمیکند و طلب خاموشی است الحق خدمتگذاری که مرتبه خدمتش در اعداد و احوال و خواجه تاشان
 غیر ازین که سرنگونه خجالت نارسائی چون قطره بر سر خاکش افتاده و در صورت صفری هم نرسایند
 تا به محوی زیادت یعنی بر خود بال بکدام در لویه نیاز مندی نازش بجا کند و خریدار آقا را خود را بان
 کرده و خاکی من آنم که من دامن کاش خیاطی پیشه و آما نا جامه به بالای آما بی چند قبای که ده و بان
 چهره را از دست سر رشته تفاهر دست آورد و تمیث خود را و بالاکرد می یا در کار چیده و لیوا چرب
 دست می نامد و موسم بارش گل خود را در آب گرفته و کالاسه خود داری را آب داده با کوه و لیوا را آن
 سودا بلند کرده و این دوست ورق کتاب که چون برگ در قحان مایه سر سبزی خود دانسته ام
 به دور و دور بوق گنجینه هم نمی آرد و رنگ سرخرونی چگونه توان بست و در مجلس خوش قاشان چگونه توان
 نشست معنی رنگین اگر همه ماده الگو نیست و مانع دنیا داران قدر نه نشاناس از ان نازک است
 که در صورت این نشان و صورت و آما و عدا و نشو و درین حالت کیفیت عظامی عالی و اسباب افزایش
 و نه چنین خاکسار که بعد از دو سال گل کرد و هر چند بان نشو و دو ساله خوب رسید آما نهار اندیشه بی اتفاقا
 نداشت که سر را شفته تر ساخت و نهان شود و میانی که خیالش هم کاسه و مانع بود کار ناک کرده کین

سرور با سحر که در دست مبدل گردانید و چونین نباشد کاری نکرده ام که قابل انعام و الاکاف باشد و توبه شود
 پس بسبب آنست که کلمت من بر امری دیگر که منافق شریعت با حقیت باشد محمول نشده و منجبه حقیت می شود
 و در خزانه سرکار و دینا جمع داشته اند تا بروقت گل کردن حسن خدمت که هر چند ازین کیا ضعیف است
 آن نیست آنجا همان رشته تنی که در از چشم امید بدان من سیاهی مویخته است به بهانه انعام باز باید بچند
 بی نیاز قسم که این معنی طری از غیر نیاز ندارد و آری اگر نظر بر غلو مراتب و همو مقام مخاطب خود گویم
 بدینگونه باشم چه اکثری از امرای شهر که دولت ایشان امر و سیاست مکتب بان خود کار از پای
 قدر وافی گذرانیده اند اگر رئیس این رئیس که اساس دولتش آن ریشه که بنیاد مردم می نهادند و است
 نخستین غایتخانه قدیم بود و پادشاه و خورشید راه سلوک رود مستبعد نباشد اما من که خبر پیش پاس
 خود ندیده سر از خجالت پیچ برنی آرام چگونه حرفه از عالم دیگر دهم و گاهی از حد خود فراتر می گذارم
 به لاله عمر حسنه و خوشیست بین که هرگاه بر سر راه اتفاق خراش افتد جزو بافتاب
 زرد و تاسایه دو چارش نگردد و بلند و ماغی که اگر شوق جلوه بگزارش بر در لب حوضی اقامت
 نماید تا خود را در آب افتاده و بنید کجا سرور برگ میوانی داشته باشد که سر فرو آورد و گوشتی پیش کند
 تا خامه با به ضعیف ثانی پرده دل ندیده شدی بخت کشد و حرفی از کج آنکه زمانه راست کرده
 بر زبان آورد اما شکایت شوری دارد و جوش این باده زوری لا جرم می بایند تا سر غم بکشاید
 خود پسندی چقدر بر در است ای طفل به که شادی چهره بآئینه و آتش کردی به آخر از دل شده
 خویش چه دیدی جز عشق به کین همه مورد صد جبر و عتابش کردی به چشم سست به قبول دل ما
 صرف نذا ده ورنه زمین قصد چه حاصل که کبابش کردی به سبیل از حال پریشان دل با تو نوشت
 زمست باد بر زلف جوابش کردی به خلوصی غیر طلب قابل بیدار نبود به آنکه آباد تو میخواست
 خرابش کردی به پوشیده میاد که محبت نفس نذارم تا به محوی بر است از آرزو پاکی از نیاز و کان
 ناز و فروخته کشاده و امن از ملاقات آن دل به چشم و کار از دنیا داران بگرد و در چار دیواری است
 بفرغ بال شینم بل نفیس اسم فی آنکه به نامی فی سرتبه و گنج خانه خویشی از نقش تاملتیش
 جوهر پائین است کرده و در خلوت سرای خاکستری آنکه خیر بر این به بار خا طر شده و ساخته آبر و سب
 خود را خضر روح صمیم دانسته اند به تو وقت منم خا و صورت صفا دل چون آئینه در پیش

می بخیم و غلغله و بیاض و آنرا که در کان فلک اگر چه تجربه پوشیده نظر باین نگان غلغله و آنرا که آتشی نیر
کم از جامه گل و زندان و بی راهه روان طریق کعبه اگر جامه راه راه در بر دارند کنگرک پوشان کم بقل بر
چاکمه گریبان فائق نه پندارند ازادگان جامه شستی نبوشند و جز آنحرمان مطلب خجرات نکوشند
شعاع الطمعه الهوان و منو که بوقلمون رنگه در دم نه بسته و کوب غزالی چون سگت در دهانم نه شکسته
تازوی انگشت عویس کاسه نامردان نه لبیده ام و تبنمای طلوی سوبان زحمت و خشم و دزدان
سگبان نه کشیده غم بل برگی هر چند بسینه شاخ شاخ کرده اما قدر اشک عینابی را اگر فتن سبب دیگران
سبب شکست نه زیانیم و درونی آبی با آنکه خون در گم خشک ساخته لیکن آبروی خود را نگاه داشته
بطمع آبی سقط فروشان آب در دین نگر در اندیشه شب به فکر و دور چراغ و دور چراغ نخورده ام و شب
بروز نیامورده و روزی در حص پرگ فی نفسی صحبت نگشیده و نا که بهیده نکرده کنایه بحیب و کنایه کشیدن
که مویز خوردن و مار مویز که گردیدن درین صورت دیوانه کسی که مرا محنون غرض دل نه دین همه
گر محبوسه مرا منی مطبله پیدا داشته و م سردی پیشه ساز و طرح بله رونی اندازد آری من ساده از بند
تعلق آزاده که عاشقی الهیت بودم و طالب آدمیت درین معامله معاشرت و مجالست خطا کردم و
را به به غلط سپردم آنده جانی را که یکسر و بزار سودا دارد و با محفل آذانی و صحبت گزینی چه کار و به به
را که حضور ستایش بر از صحران باشد در هر که دام برد و در شان تزویر چه گذار اکنون مصلحت خویش حسنه
درین کار ندیده ام که از خود تر شده همین یک سلام خشک دوستان گذاری را جوابی از دور داده باشم
با سجد داعی با خیر حضور و غیبت برابرست و صحبت بی نفاق اولی تر و شکر رسیدن و و
نفس لال نوشته بار سال و نفس لال و حشر را به نام الفت کشیدن و آزاده را به بند
ساخته و محضیران سرخو گردانیدن کاسیت که غیر از خدام ایشان نیاید امروز منکر محبت بیدار
که گوید چون باشد که به با سیری کس و ضا داده و غمخوانان قدم در خانه زنجیر گذارد و پاسه کوبان
و سرودگیان از در دزدان در آمده به نشاط و دل نشیند کنایه است تا بدیدن این مشت بر عالم بهار و به
بهر که جو به یقین و اندک که اسیران شمار و نفس نیز بهاری شگفته است و با سحر از دل تو سینه
از لاله زار رسد دارد و بر سینه زخون دل نگار رسد دارد و دیوانه تو بر غم این بی برگان و در عالم
ویش هم بهار رسد دارد و به نازم آبی این و غنای من پیش که چون هند و دبران بازی کوش چاد

گلبنی بر دوش گاه در قصص اصول گردنی بلند کرده و دمی مبر و عاشقانه شدی بلند کشیده و پنداری
 ارواح طیبه شهید است با فاده عالم خاک در گور انقبض و باده یخیل بر یزاد ان سرخ قنباست بهسون
 خونین جلیقه و دیشته در آمیزه قطعه زبال انشانی این مرغ هنگام تماشایش به مرا هر دم بهار
 صد چین در دیده میگردد به چو این رنگین نوا از نفس گردد مضطرب شوخ به تو کوئی اشک خون آلود
 من در دیده میگردد به من از این مرغ برشته حسن با خالهای سفید که دارد انگاره بهار لاله و بیان
 ست یادل خونین به قرار است که در راه امید وصال همه تن چشم انتظار چون بال انشان بر کناره کوثر
 نفس در آید کوئی روح شهید است بر لب کوثر برآمده نه در مصرعه بر جسته رنگینی است از طبیعت صفا
 شاعری بر لب رسیده و یا اشک خونین بلیست از دل بسوی دیده در دیده ریاضی این مرغ که رنگین
 بهر بال است هنوز به گل رفت و بهاریش بکمال است هنوز به چو عاشق کم حزن و جز مشوق به مرثا
 بقدم غول شده لال است هنوز به بدوئی در رسیدن انبه خوشتر هزار دانه به بهر صعب
 امام علی شکر لب رسیده اند که از تلخ کامیها بهانید قربان ملازمان انیم شفقت بعد از دو سال چگونه
 بنظر رسید که غمخت دران سرزمین دیر برمی آید باری چو ان از حلاوت سر لب اخلاق غمیدان
 به مذاق دوست بسیار خوش فرو افتاد و غم از ان از جانب انشان همراه مطلوب تا غلبه نوائی بهر لاله
 فرستادیم بیکانش از بهر سو و دیده چو ان پستان مادر با کمال غمخت می یکیدند و با بهر هر دانه سنجیده
 انشان میگردد انچه به لاله اسرار انعام کرده رخصت فرموده صاحب من امروز در حضرت پادشاه
 سخن اوست اگر بذر لویه این چنین هدایا اختلاس طرد و هر آئینه شیرین و خوشگوار خواهد بود زیاده ازین
 نیاز بود اخوان من بلند چاشنی است امید که تا اتمام فصل ارسال این شکر سر لهر و سکه نوبت دیگر کم
 ناگو اراندا افتد بهر قرالین حسین مشکبوی بیخامه ای سرو گلزار خط به تدریخ زمان
 استارخ نیست و مکش ساز آهنگ ماه نوائی تو محمل کش رنگ ماه به بیانا حدیث جنون کفریم
 بهر قمار بهینه از کفریم به بهاری بزار و زور و زور تر آتش به بی شور و لوانه و شکر تراش به هر یک
 بر آرد که سوز آورد به شب در داغ مار بر دوا آورد به صبری که در نامه آتش زند به شرارت درین
 پیسه در افکند به جنون را بیک ناله مینمکن به فسرده است آتش نفس نیز کن به دامن حال سوز
 جگر بر نویس به سلامی بیال سمندر نویس به باول ز خون دلم کن بیان به که شجرف بایه سردستان

قطع نظر کرده بیدار ملازمان فرستاد و اندک عهده شفا علیل محمد خان در راهم پور ریاضی
 خوابار کے دست مبتل میگیرید و دروازه صلح را بگل میگیرید و ای کج میعان چه رسم انصافست
 این و دشنام همیدید و دل میگیرید و یار نامهربان میان محمد خان من هانم که پیش ازین ده سال
 بوده تا گره آن ابرو تازه است نمیدانم کار نیست لیکن انقدر نطنونست که تادل از من گسل را
 بنده خود ساخته اید این معنی گاه گاه و باین رسیده است و آه من این مار استین را برای این
 روزه پرورده بودم بجهت سوگند اگر پیش من می بود بزهر چشم شامی سپردم گویند عاقل تری
 ز چشم نیست چرا عاقلانه کار کرده آن غماز را بمن نمیداد تا از من به بیند انچه بنده است گاه
 گر این گاه سوزان گاه بمل می کند و قصه کوته هر چه با من می کند دل می کند و جواب شکایت یاران
 حد من نیست اما عرض حال میکنم اگر طریقه از معذرت داشته باشد مقبول فرماید قاصد زبانی گفته باشد
 که درین شش ماه از عریض مرض چه قدر حالتها کشیدم و باغ فکر بذاشتم تا بشیر شوارق سله پر دازم
 و اکنون که بسر پادشاه سر رشته شمش از دست رفت و درین صورت دخی که در غفل جا کرده قلم چگونگی گیرد
 تا تخریب بر حسب صورت پذیرد مگر آن چشم غلط انداز بعد از حرکت بشیوه ناز و اگر چنین نباشد نا دانسته
 استغفار و تبدیل بخیال رقیب بخت گاه به بجانب من گرد و غبارم آنکه جان داد و لب صورت
 بپوشید و کاش میداد ولی بیدل حیرانی را به همچو گل آتش افروخته ماسخه نداد و تا بجنبانند
 بپوشید و اما نه از عذبه جو رد نمیشد ولی پرس ز چشم که بیا نمود چرا ساخته نادانگی را و
 شایع این است که روز وصالش کرده و تا چه در کسبه نهادی شب حیرانی را به چه حمله
 چنانچه چنانچه **پادشاه حسن خان** این آندوه را به جو د کف کار او
 به چهره پادشاه انداخته اند که درون نشین چهل سال است و از سر و سری زمانه تر است
 و بهر دول سرور کرده چون ز کام زنگان جزا نشد و کار به میان
 و نیست بود بر رخ نه خیزد و بنشین پوشیده و به طاعت و سرور و سرور است
 و نه عهد تاول شد و گزاف و آتش ناله و در غل سم من بر آید و در غل سم من
 رسیده و چون شایسته سپهر و سفید بر آید و دماند شیر بر فی با بیک میسر به سر و سر و سر
 اخبار و خبر با میانه و نماند سحر می کند و در دیوانگان چند که عبارت از دیوانان بهر دست بر و در شش

بسته پاکشاده و چرخ واره پیش کشیده تیره درونان برات الفت محبت بر سب میولیند یعنی در با می کشند
و در قلم سیزده آه حساب از خود نگرفته جز فی حسنا بیانی اندیشند بنده بزم پیش بردن کار پیش رفتن و
سلامش داد و دست بگیرد از کمال و دم سردی جواب بر لبش چوات آب بر لب جوخ بسته سنگ دل
بالین چشم شکست خواست که دست از دهن برداشته نگفتنیها بگویم اما این الوقت بودم آن کتاب
آمل ما چون نامه احوال از قفل برآورده بدستش دادم بی سواد بر سطر سطر گشته کاغذ بر رویم زد و گفت
سیخ خند آب شود تا حاصل بدین تکلیف خواران برسد با با حرف سردش مرا آنقدر از سرمانسوخته که
دیگر تو سرم می جنبید پای این خیسسان بخارم و دیوای در این ناکسان در سردارم امید که بعد از این
در سحر امور بارده باین تکلیف بنیاده در سردارم سردم رواندارند مسووه مکتوبی که در باب
استغفای نوگری محمد مقیم خان صاحب نوشته شده گویی زیاده که چند
ازین بدوینیه چو زندی بگذران تا به تابشینی به بر جای خود دست هر چه گفتی اما به انصاف نیست
فرصت می بیند به نقش خاطر عطر خان صاحب عالی مراتب ما خواهد بود که پاکباز تا بخانه ملاکاده
علوی که دینار داد و اول باخته باقی ماند و نینداری اگر باز نده روزگار درین خانه دوازده دره
همچنین او شش میزند از دستار نگار نده اوست مرد کاری که با و سپرده اند نیست و چون نصیب
برده و مقام خانه بازست و فقهی در کیسه ندارد اگر بالفرض دست در کار کند بجم است که دست آخر
مال سحر کار به دست ده آخر کار پادگان حسن علیخان کرانی بحکم مفتی شهر که مردی شاعر طبع است
خا هر رتبه انضامی نسبت اندیشی حدودال بازاری خبر جلا و دودال تنجو بر پنخواهر فرمود دست گرفته
به کاه و آرنده نگاه کرایار که تا مفتی بان دنگ و دوانی که دارد در سربدار و مدافرو دینار و دست بدارا
کشته میباشند این باب عملی که دو سخت در بر روی خلافت بسته و برود فتی کتاب کشاده و کلیف دل
از دو عالم برداشته و بطلب علم نهاده مقصود سراسر گردی کسارش بمنجه خط بال تدریسیدن
و مطلوب گلشن گلزارش رموز آیات مصحف گل نمیدان دمی بدوق تحقیق عیون چشم بر لب جو
دوخته و حرف آبرای بگویش خورده و ساعتهی مشوق موزونی اشعار شجره سرودیده و از طوق
تیری بدائرة موله نه پیرده مدتی با سوسن هم زبان بوده تا شرح آزادی با تمام رساند و عمری مجموعه
سینا به پیرو و تمهید پریشانی واضح گرداند از معنی خراش دل هر چه میگویی از زبان غامضی

شنیده و تحقیق مفهومی هر ده گوی سخن دزدی که میدانند از خط جاده غمیده خیف باشد که بجای زفر مره پاک
 عناد دل و هزار باغهای عشق آباد و پلی کاغ کاغ را غنای اشجار و زیروزار شغالان خرپوزه را کاشمی لایق
 سازگار دماغ نازک مسامحه داند و آن سیه جدا دل و چو طایف حیات کسکش و جنتاب باغ بدیدن تا الا بهای
 آنکار و رے لورا نگاه راتا که در آب انفعال نشانند و گرفتار که با همه دارستگی مراد استیمن مالیده حنا از
 دست بردارده تا سخن بند کند هرگاه لبصا دره گرفتار آید چون تنگدست است هر چند کلاهی که مانند علامت
 سکران الفت فلاکت کاهی تا سرش رسیده برده اند و ندی از کجی آزند آخر صحبت نخست طبع کار گذران
 و بشامت طمع مقتضی معاوضه شده غوبت مطالبه به چشم رساند غالباً در سر انجام آنهم متغیر خواهد بود و چه
 رندی مغلس است و مثلی مشهور که چشم از غایبای رندان کم صاحب من مراعات دوستی یک طرف
 حمیت اسلامی را چه شد که مرا بموا جبهه کاقرے زرد گوش که نقاشی از کفر ابلیس هم روشن ترست
 میطلبند تا آن سیه روزا حریف خود ساخته بیدق قدیمی دو انجم و بوعای روی بایش رنگ بر روی
 طبیعت گردانم مقصود ازین منماظه اگر امتحان حیثیت علمی من یا ابطالان و بخوی دشمن و تعلیم او و بهار ج
 رفتن در معامله است چه سود در مقابل این خرس طینتان بوزینه های میان با نسی را با بیستی مباد
 قرار داده او ساط میان کردن و میانگری نمودن بروی کار آور دو مقابل صاحب خود را نگزیدن قطع
 کلام و مرجع مرام اندیشه کرد و اگر اجتماع این آدم صورتان از صورت آدم نفور پس دوری نماید ابرار
 و منع سگان عمو عمو کنان کو چاهای را پرورد از ازم مدعی چه کمی میکند و نقص و موارضه خروسان لاله
 و جاده های خاصه سرکار و شش پرورد و دیدن وزیر چاق کردن و بالای سرزدن حریمت چگونه نقش
 می نماید با محله مطلب دلیل نیست بل تنبیه و تعلیل و تقریب این چهار طبعان از خرد و در نزدیک این
 آزاده کریمه نف بر کار روزگار نمک از غایت دشمنی راس و بلند می فطرت مخالف نفس را با لور رسیدنا
 از عالم ظهور تجلی بر طور رسیدنا و عرض سخن را بر صاحب مملقات از جنس تابش خورشید بر اجرام
 از صنایع میدانم این حاجب جوانی از لطم خربچین ابرو شنیده و او الفرس بهر سوا لی که کرده به سر
 تازیانه بخشیده حاشیه قدیم را بهر بار حبه متانت و ادان کار من یگانه است و صدر آرا صدره
 بر صدر غرّت نشانان از غیر من افسانه امروز چرا خود را کشم و چون خون خویش را به باطل نریزم
 که از محاسن طلبهای دسے شعور در مباحث بله های بکینم نرگا و دستور آمده بلکه انشیه نم دیشان را

بکار و نشانی که از انوارم قیام نو کرمی نیست که این حلقه بگوش جابن راسه و با فروش پوچند نشوم کامی سبک
 قانون ادب نگذاشته باشم و بونی از تبه فعی و مقام شناسی نداشت و تا غلام حسن را سبزه اعلی که نکرده
 و تار و آن آن خرطنبور یعنی شفاعت خان از آن پنگ راستی دور پرورش گرفته به جلوه ندیده باشم
 قابل گوشه عالم و لائق آنادی ویرانه بیرون دلی من بسلاست و این دوسه که بچه مندرس بشما مبارک
 این نقطه یان قابل قسمت از نایق بندگان نیستند تا سر خط ایشان نهم و بر تن تو کل بکلم خط بطلان
 شتم خاطر شما داشتم که این همه شاق غربت بخود چیده طلاق و دواق جهان آبا و گداشته باشم و با این
 جهان خراب افتادم و گردن و صحریت و با قین این چه دیوانگی است آری آنچه فحیده بودم چه سب
 واقع بنود صحرع چقدر کاشتم ندوک برآمد و در طافانیکه با همه علم بی اندامیهای آن هندوی قلا
 مگس راسه آتش نه فروده تصویر کا و منومان یعنی جابن راسی دیوان و سخت رویه
 آن صورت ابن بلیم شب تیغ اعنه غلام حسن باطل شنیع بدم نازدن موکدنی شوم قربان شما اگر
 دم نزنم چه زخم فلان که آن گسته زن قابل بزون نیست پس چه کاره است ایاست و ما بازم گویند
 پس بدست بد لب زخم زبان خار و انم به مشوای کیسه بر زمین ز کارم به که شیران سر باز دارم
 سبایشین و صدر و پله غلام کن به رویه کوچه و لدار و انم به کسی کوچه سر و در و بیاید به که راه خانه
 خار و انم به رقع ملاذی میرزا احمد بیگ سیمیان ایشان همه قدیم اتحاد است اندر روز و شب در
 زمانبری که بسته و از خار و گل هر چه بدیشان رسیده هر چه خوشگسته روانها شده که یکی از ایشان
 رنجگر دو و بنا و جوی و شکر شود و تقصیر شمشیر خان که جدا محمد ایشان و او را بسیار دوست میداشت
 و در سفر کعبه با پدر و هم نیرفتن بود و مخلص جوهر فاسی او را خوب می شناسم و مقدر و او از آن بنای
 چهاره از همه بریده و در بند الفت این دو دوران افتاده است و دم از اطاعت میزند اما که مخرج من
 که خدایش بیامزد و روز جیل و صیت کرده بود که پرستاران را پانزده و از قدر است آنهاست و است
 حق خدمت بی آری ده سال است که چندان بزرگوار را کارفته با وجود زبان سببه از ملائم جوری بجا
 این کس سالان بعد اندام و از بر جوی نیم میگند درم خانه و سلیمانی که نه همه و نه کلائم جوی و جوی
 کاری نیست که بنزارید یا سراسر انجاش نابین و چون در دست خود و در آورده شانگردانی باشند
 مبارک قدم که کنیز شما سال است روزی به بابی ابر که فدا آبی بر آید است و سفر و از نزد سقا گشت و

کتابخانه مجلس شورای اسلامی

کتابخانه مجلس شورای اسلامی

ورماء بخانه نیاور گفت زن ماری پست تو تا دست ما این کار با ما لایم بپایند خارج من آدمی اگر دیگر نباشد
 آدمی نیست امید که حق آن بیچاره پیر بزرگوارند تا با ستایشش پرداخته آید رخصه آنچه از عذر کشن
 نوشته بودند که زمانه ورق اعتبارش گردانده محاکمه شود و سودا ناست افتاده طاقت ادای قرض ندارد
 همه بر جوی خروست اما من که ساخت اسب فروخته وز لوری که با فوی میر باوی به جهاد آورده بود
 به ملا خطه زبان و سادی کس و کوچه نقد کرده هزار اقیه با و داده ام از کجا گیرم و جواب خولیا و ند
 آن بلبه چه گویم شمشاه است که کس فرستاده بودم تا چیزی بدید آن ناعاقبت اندیش با آنکه
 و کان را تخته هم نزده بود هیچ تر نشده و دست خشک بر سر قاصد مالیده راسه کرد و در جواب
 گشتن شمشاه که امسال چند شتر میوه از بخار کابل بخیرید آمد و بقیین ست که در دست امرا بن
 شمشیرین میگویم سحران الله در کوک دانسته به خور و مویز میفریفت و از خارج شنیده ام که تسک
 سه صدر و پیرا و طفل سند دانسته میگوید که شهادت منشی و هر چه من ساکن بر ملی ساخته است و
 گمانی فعل شاید دوم بقیین کاذب و نا معتد ملاذ و این صورت هر چه می نویسد از خود می نویسد
 من برین همه چوب زبانینا که حضرت از جازفته تا دست دارم از گرفت زرد دست ندارم و بر ملی هم
 از بخار دست و دهان دست بدست آوردن منشی و هر چه دور و اگر نیاید دست آور با آب فزوده است
 از کبینه من چه میروید امید که نیک ترش بفهماند تا کار با جا که نکشد و اگر نداشتار باقی ست به منیان
 امام نجیش صهیانی شکایت نارسیدن نیاز نا هماچیت بنامه بران چرا اتفاقا منتهی رود
 که در رسانیدن خطوط کامل بناسشند و عذر هانه برانگیزند لاله رنجیت سنگه میگویند و خوش میگویند
 که از مانا فرخ آباد رسانیدن ممکن است و از اینجا من پوری رسیدن بشرط قبول تاخیر محال نیست
 فواب اسد علی خان صید بازشی طنخ و گنجه بوده شبار و تری پنجه بخون حرفیان سرخ میسانند و دست
 در سال مکتوب که است و چون نمیدانند که کاتب کیست و مکتوب الیه که است قضا منابر دم تا معین هم
 نمیرود که در زیل رسالهای آن طرف مر شسته اعتماد از دست نباید داد و در ذاک چو کی اگر بزی که است
 بوزن خط میگیرند خطوط و دوستان چندان مجتمع میگردد که در آنچه از پانزده آن به قاصدان داده اند
 خرمین با اسب یام کو که در شتر را که با نسبت علی اسے حال مطمئن باید بود که بعد ازین اکثر بحال مجور
 صلاح خواهند شد به سبب چندین نیت که سبب میماند فانه غیر ازین نیست که فضا ان خطوط خود را که بر یک خط

اعلام شکسته حال تسکین خوش بال است برانگان رفتن هزار گنج شاکان برابر میداند سیما کنو بیکه اسلوب عبادت
 میرد داشته افس و مطلوب افلاش جلد پنج ذراق باشد مجبور نواز اساعتی در دجائی جدا نمیکرد و دو گز خود را نیز
 بجنال شاکم ساختنی نمودم که معنی تنائی محبت و یمنین و تو کیست سر ایا خلوت آئینه ام ای جلوه
 احوال به که در خوش من آئی و من بیرون در باشم چه میدانم که این گفتگو محمول بر تکلف سخا بد بود و گز
 نمی گفتم قیروشن است که شوق بر آئینه احوال ایشان هم هر روز صیقلی تازه میزد و باشد تا خلوت انجس
 به بر دزد و خیال مرا بجای انداخته صدق من قال علیه الصلوة المؤمن مرارة المؤمن تقو نص من نصب افلاک
 مبارک با و چون معاش بعد از معاد سر حمله مورست امید که خوش آبادین پوری سلسله جنبان و راستگیها
 گمراه هر چند باب سعادت و کمال و اصحاب هنر و افضال اگر بومی و برانها شوند بحسب که طریق ان حسرت چمن نه
 نفس را جز و بدن ایشان نگردد و اندوا حفظ اب قطع بدن و بر کندن جلد تن قالب عنصری را یکی از اجزای
 نفس بزدانها همای سمالین منظر مرسته با طیور استخوانها شکسته تا بر پرنغری سعادت رسیده و پوسفت
 بیدار سخت عمر و در نام زندان اضواء صدای زنجیر شنیده تا بر مسند مصر سحراب استراحت آر میده خدا
 کند که طبیعت شغل این عمل مشغول گردد اما از من مشغول نشود که مستحق غفلت نیست و نسبت عدم توجه و
 التفات که در هر خط بجانب من میروند خلاص و وقع است آه منکه مجنون را در نوع عشاق سافل شمرده ام
 و جنس الفتن خود را عالی دانسته تصدیق این امر که محض تصور است حد من نباشد آرزو بسیار است و
 عبارات که وقعه دزدست و وقت کوتا به سمیت چه باشد که خیالت دست این بیدست و پا گیر و چه چو
 مشک از طبل بدون آید و رون دیده جا گیر و پلمیان امام بخش صهبائی نوشته
 ابیات منبع ناصحان در کج محبت کی کنه مجنون چه فزاید قدر سر هر دم بیانی کاکل لیلے چه چشم
 قیس که بنی ز سر تابای وادی را چه سر بر گه نیانی بی هوای کاکل لیلے چه سر پائیش جمعیت
 فطاط بود زان رو چه دل مجنون سجان گردد و فدای کاکل لیلے چه سر سرانی پریشانی است را بط
 بینوایی را چه با فسر باز ندان رو گدای کاکل لیلے چه رختگیهای هر صرح ازین ابیات که با موی
 شولیده مجنون دست در گم کرد و پیوستگیهای هر بیت این قطعه که با ابروان پیوسته لیلی سر از
 گریبان مساوات بر آورده چون چشم معشوق سخن در پرده جمیع سر اید و با اشاره ابرو دایم نماید که
 نامه علوی به لوی صهبایست مشعر باینکه تا جوشت تناسل دست و گریبان من شده در صحر اگر دی

جنگ میشود و تا نیکوتر نیک نشاند بچاره مغلوبه که بر شام کیشام قدرتی و بر روزی گیر و دوست ندارد
 سرگاه تمام ماسیان خواند آن هندو نماید خود چو خود و قوت و توان و فزونی چه سازد امید که حساب ترنخو او یک
 کرده چرخ از وظیفه اش معین کنند و باقی با و میداده باشند از جانب محمد شمیم خان هم
 شاه آبا و بهار سید که زمینداران مستاجر و باستان فانی نه اجاره با کثیر و بسته و زایشه بدست و پیش
 خاطر دارند و کارزار است از نظام افغانه با وجود کثرت بارش جاسه و نه دامن بر زمین شیار کرده
 افتابنده و در تخم ریزی سولت لیان آورده انتظار رفتن وقت میبرد تا در هنگام طلب بر چو
 چوب تحصیل از عذر انگشت ثمری را بروی کار آورده اند از مال واجب باز ایستند و اگر خال
 از حد و گذر و چند سکنه گرفته عذر ضاره و فرسخ اجاره معقول پندارند و چاره تخفیف ندو خوب
 مختص غفلت عمل را در دلیل آیه خراجی کارست لازم که بر عمل هر یک از ان پیمان شکنان روانه
 سرکار نماید و کرده از سرکار بر فاسته خود را مغرول پندارد و دیگر از مال مسروقه ملک و خان مقدم دید فلان
 یگر از بر لاجی سیاه کار بر آمده بود مفتهم این ماه بنواخانه فرستادیم و کالان تردید رسوایی را در دوزخ
 میدانیم و این منطقه نسبت با و تنها از جانب ما و ثوق نیافتی بل جنیدی از گویان لاجی را نیز
 سخن بجانب اوست باید که در گفتن او سم آهنگ روان دارند. ^{بشیر} شیخ عبید القادر صاحب
 نوشتند نوشته اند که امیر خان در خدمت کامل نیست اگر در سرکار نواب بجاری خنجرش
 منسوب خواهند کرد بقیه عمر منت خواهد کشید عزیز من گناه از من نیست آن مرد که بواسطه بزرگ
 مغرورش را انچه کرده بود بشیر خود را پیرون کشیده سلسله تعلق از دوست داد هر چند بزرگ است و بلندش
 گردانیدیم هیچ نشنیده اکنون اگر باز سر این کلاوه میجوید و برگشته زن نیست بچشم پس انقدر باریک
 چرا می رسید باید که همراه قافله را مجبور بیاید و آنچه در طلب شناسن بشیرش اشاره رفته بود آن بچه بخیر خوا
 هنوز گرم و سرد زمانه نبخشیده است لاجرم اگر مصدر خلافی خواهد بود از من حساب خواهند کرد امید که
 درین امر معذور دارند رفته **لیان حسن** شاکر سالها چشمم بر او گذارد صبا دستم که فوز دهم
 ربیع آخر نامه نگین تر از ورق گل آورده بمن داد بوی دوست به شام جان رسانید مضمون آن که
 درین روز با سید ریاض علی بنام در دوشه صاحب بطن با دلی روشن و خاطری صفا موطن از جانب
 این آباد پنجاب رسیده این کوستان را رشک شعلی کرده طور نموده است تصرف باطنش در تزکیه قلوب

بی بیهای نمایان که سرخاطمی و دروید و به بنده نماند خوشی آن طوبی خلعتان کمال زیاده انسان است که این
 سرور کم گوید و طریق زیاده سرسینه بودید گل بجمال او شنیده میشود که چار فصل در گلیم سیاه که چون دلخ
 الاده جز در بدنش گردیده بر سر بر دروغی از شیر چوبه میخور و در بعضی از خوش اعتقادان نفس بلکه او
 گواهی داده هر چند بر عورت نیکنه قابل یار خانه دانسته اند الحق مزاج کمول کم از طبایع اطفال است
 و حضرت طفل معلوم شیخ چو مصوم نباشد باقی ماند برمان طفله آن خوردن شیر است یعنی حضرت پیر
 با همه بلوغ نیا بالغ اند الا جرم جان نرسد که بی اذن بجا نهد و آینه و برادر کوچک که عمرش حد از باد بر سر
 پنهان بود که بر بروج آن بزرگ افروخته می نویسد که مدتی در کوستان پنجاب چون حضرت موسی العیسی کشیده
 و عمره در وادی بیت المقدس مانند مرغ عیسی نشناخ شجره او نخته فی السجده در جبریا صفت و ضبط حرکات
 و سکناست بدن ششمنی است و چند آنکه چار ضرب میزند غرض کشف است آه روی نامه بر سیاه کاف و طلحه
 کاذب است میگوید که هرگاه حضرت بنکاب خوردن می نشینند و طاعتان سیه زبان به تجربه میخیزند تا حرف
 اوج سبز گردانند شیر در قبح می یابند و نمی توانند تا چیزی گویند و نسف بشوند صاحب من و اوقات
 سیدل می دانم اگر گوید ما ست سفید است باور نسیم اما عندا گشت که ادم میدان نقل میکند خبر حال نهاده
 از باطن و باطن از ظاهرش میترس و او را ایشان کم نگفته اند که مرا جبرسن من بفرزاید اما من که سایه پرور و حسن
 ارشاد و کل سر شاخه ریاض فیوضات ازل و ابد امام المسلمین و نظام المؤمنین السید الامجد والا و احد
 سید احمدام و چار آسادت ارادت بداسن آن ثمره شجره حقیقت زده چون بلبل شوق بر آبی پیشه
 ندانم و از غیر او اندیشیده نه آنکه حضرت را یات نظر آیات فواب گردون جناب بان طرف قریب بنمایند
 اگر نارسیدن مرکب اقبال کو کب قیام آن بزرگوار در بهاسجا صورت ثبت دعا گوئی داعی شوق لبیک
 گفته بشیر طانکه از جناب جناب آستان کعبه طواف هم تقاضا رود و و مدت سفر و عده خدمت شمرده شود
 رات آن احیت میگردد بجا فوطا محمد حسن صاحب داستان شوق چگونه مسوده شود و در و
 اگر بخواهید و میگردید به بزرگش میخورد و قلم اگر گاه فرخ زند هزار مرتبه بر پر کار نمی ماند باقی ماند بر در و
 این کار من نیست پس نیست که ازین قصه خوشی کنم و بسراجم انچه مفید مطلبی باشد که هست و
 پنج صغیر مفاد ضمه شریفه بنده را به فرستاده بود و که محمد مقیم خان این جهان گذران را بدو و کرد
 از آنست سیاه و و به است به بزرگ است چند و در آیه نیست همان روز که چند که از حیات مستعاره باقی اند

بکام دل گذارند می حافظ شیراز و سفته که این بیت گفته است **دل گفت سطر کنم این شهر بپوش** چه چاره
 نداشت که یارش سفری بود و انا الله وانا الیه راجعون معلوم نیست که محمد عباس خان چوشت و درسته
 در کار داریانی اگر بشماره بخورد سلا می از من بدیند و بدیند چوشت نوزدهم رجب الاول در مکان لااخری ام
 ساهوگارش یافت **سحاب دوستی که نام دلیر خان داشت فرویج غنسیست**
 غیر از تنگه دربار لب به اندین کشور مگر دست باز از سخن به درستی که دیده شتاق بمشاده حسن شایخ
 طبع ایشان جفای بر نداشت اگر کثرت مشاغل فرصت سخن نمید به طبیعت مخدوم زاد های عالی علی الخصوص
 میر باقر حکونه عاقر شده امید که بیاض اورا پیش این بے سواد بفرستند چون نسبت ابن الاثر نیز شربت
 اصل راجع است خالی از لطافت نخواهد بود مطلع میان محمود خوب نیست بر بالا خوانی لکن نویان اعتماد
 نکنند کجفهمان چند بر سر تنه تیغ آخته اند و آنچه میبغنه باشد پیش ایشان مخلوق است و هر چه از خود
 نباشد یا بطرز روشنا نبود منی بیکانه روزگار هر قدر جملار را لیسان داده است کاش شاخ هم میداد که پنج
 عاقله را بر زمین نیکداشتند تا با این بی برگه نیست نمیکرد چون نسبت ارسالش باین سحران
 محرم جواب بود و در آن تکلف هر چه بر زبان رنجیدند از قلم رنجیت مطلع شوی که هر چه بدست خود آفرین
 سواد سجده بر دایره اگر نقش جبین ما به خجالت رو سیاه بهاس عصبیان بر نمی تابد به جهان
 رو سپید بهاست در زیر انگین ما به معانی روشن دست سحر آرمی کشاد یعنی سخن در مطلع نویسی افتاد
 زمین صغی اگر آفتاب نیز نشود درگ ابر قلم بریدنی است میرزا جلال الدین اسیر مطلع گفته که با مطلع خوشید
 در یک چادر خفته مطلع دور چشم بدوز سینه غمناک ما به بعد مردن گل کند یارب سیند از خاک ما
 دو شعر را قلم نیز نسبت آنکه علوسیت اگر آفتاب و مهتاب نباشد شعر خواهد بود مطلع بعد
 مردن خیزد از سوز دل صد خاک ما به شعله جوا که جانے که دباد از خاک ما به میکشد شرم تغافل ازین
 بیباک ما به مصیبت جز و ماندگی یارب نصیب خاک ما به نور آدین ظهوری اگر چون این مقصه ما خود
 را از چاه طبیعت بر آورده و گفته مطلع آنکه خواهد داشت فردا حمتش دیوان ما به گشته و صفش آفتاب
 مطلع دیوان ما به علوبه نیز ابر سیاهی از دور نمود چنین در سفته مطلع تا قبول حمت شدید
 گریان ما به سجده شمارد گنه بر گوشه دامان ما به چشم محمور تو عذر کم نگاست ما نخواست به باد
 میخواهد که گم در حیاتا و ان ما به که کند سودا می خود بینه چشمش آئینه به ناز و بیعانه خواهد دید و حیران

برجگرم یا بخور و هر سمنه انداخته و گشته و صفت تیغ ابرو مطلع و دیوانه با نامی برآوردنش شود این صورت
 ملک و سوز همان آتش است که چون صبح نخستین در تن در بازیر و سپس افزونست اعم افسردگان را چگونه
 بپرسن نگر و در رسیدگان را چو اسپند سر آتش نگر دارند رفته به بهر خورش طریق و فغانه پیودی
 ترا چه جرم چو دیوانه غلط فهد به میر نای من صحبت سبک و جان شان میر نائی نیست کند این قدر چرا
 در کمر افتاده و پاکبازان هر چند نقش درم بدارند اما نقش تو بر یاسم بدشین نیست و در نباشد اگر این
 خانه را خانه خود دانست گاه گاه می آید و با شنند و در نا آشنا می نسیم جست بر جرم نشوند من
 آن غم نهانست لاجرمی را از آن که چو چشم گامی بدعا نخواسته ام که اکنون مانند کی از آن خوش
 کنم مگر سنگ تراشی و آسپاسازی بدر فراموش کرده مصرع پارودی قطبک و رسال گشته قطب
 دین و بخند آس جهان آفرین قسم که اگر همه قطب وقت باشد همان بچه آسپاسان میسدانم
 رباعی آن دل نماد است مرا ای سنگران چه کردی غم و ناله شاد و آوازش چو دل میرود
 بسوی تو جان هم در آن کنم چو کی شرط دوستی است که تنها گذارش به مخلص خبر در خاطر بر دارند
 و تا خبر ما از میان بر نخواست دست و من کشان بیایند خوش آب و بار خاک چندین هوا و از آن انتظار
 برست بپاشند بهشت شد است کیست که روی بمن داری بیا به غلو غم چون غلوئی آئینه
 سر تا پا درست به رفته حسن علیخان یکی از بنات خال را بجهت پسر خویش خواستگاری نمود و بود
 بعد خطبه معلوم شد که آن دختر میسر بر اسفل بدن دارد اکنون میخواهد که قطع این نسبت نماید
 و آنچه در باب اجزای رسوم حسب دول روزگار بنج در آمده باز گیر و لا جرم میر جراح علی برادر
 عزیز آن چشم و چراغ الهیت را درین محله میانی ساخته است اما روشنست که پدرش نه دارد
 و در شناس رسوای شهرست خان مذکور باین دم و دودی که دارد پیش او سفید نخواهد کرد و
 اگر شرمی خواهد بخت آتش فتنه ملک خواهد بخت درین صورت برابر خود را بر نگارند که زنهار شرک
 اینکار نشده پایی خود را از میان بیرون کشد رفته به خدمت دوستی بهشت میران
 مقتول چون مرگ ناگهان بر سر وقت این بجای رسیده باین گرم کرد و بعد بر قدم به دختم و لب چرا
 پیش انداخته و طریقیان چند که حرفت صحبت من بودند از سر سود و دیده پیرامون ایشان طلقه زدند
 و تکلیف انشا و کردند غم بر خواند شوخ مزا جان بر بهشت افتد و راه واه گفتند که غم واهی شمر

و چون آب سران قدیم نشناخته جانب حسن پور قطره زن طوق ترو داند و میر حاکم ایشان بنیر اخنیا کر نامور
 دلی است که رشیه تمنا در زمین ابراست و دوا خنده با دار و دستان خود و سر ایشان و کوبان میر سید
 اگر در آن چمنستان است مکانی در خور یاد و بجای لایق نشیند بگانه بخوابد و دو سینه مرغ طوق
 طلایه پنج نای ابله و گلبدن بطریق نایج سور که منوم روزگار است از جانب حرم مرزا فریدون
 بیابانجی حسین بیگ املیق روانه شد و در شاقان برادر عروم هم تنیتها میرساند مقبول بادا کنند
 و جویانچ بحدیه میفرستد دلی است سالاد و بنده آن گیسو بتار و آوچینه چون در باب رفع عین الکمال
 میر کویس نبوی بهتر ازین بنا شد چشم آنکه اگر بنظر در آید مرمی کنند و نگاه دارند رقصه از جانب
 نعمت خان به غلام حسن خان قاصدان امواتر میفرستند که پیاده بجانب الموزه روانه
 شود و مشک بیار و بنید اندک که این به سرو پا با هم هرز گردی تا از فی سواری گذشت راست
 به سواری از نخته صاحب بن اینجا از خود رفتن هم سواری میخواست تا به بریلی رفتن چه رسد شیخ احمد را هم
 از کمال دشواری مورد هم به عصا نیر و درگاه آهنگر نعل مرکب بخواد بود جواب سختی ذاراکه خواهد داد و
 این شعیف هر چند پیکر ناقوان دارد اما سواری نیست که کوه و صحرا هم طے کند غرض چند آنکه در
 دشواریست عذر هم نگذشت اگر این تکلیف بر غیر من روا دارند دست بر همان غریب خواهند نهاد
محبت نشان شیخ احمد از جانب شیخ غلام قاور سر بدرگاه نشین
 نامه بان آورده ایم به سر بیجان را بدید این نشان آورده ایم به تا کار گردی زاده قاصد است گرد
 باند به از نگاه و دیده میل و سر مردان آورده ایم به انتظار و رود و خط و طایر به سیر اسکشم و این مقدمه
 رسیدن را سببی معلوم نمی شود امر و شرف الدین که به جهو معرفت رسیده در سبب ازاله خاطر مستند
 رسیده سر برانچه سحر بر خورده زبانی میگفت که در باب سپردن فرزند عزیز با و ستادی عداوت
 استعداد و شایستگی مرتب تعداد کرده اند با تحفه من فلان بختیاری که تیش در جوار خا میار است
 رسانیدن او را و خدمت آن معلم همه داند انسب دانسته ملا و من آواز را از آنها سران
 بنف او که صحبت قمار بازان از دانش برده قلع و قمع نذر دو اگر بنیرا با و تیش به تیش بنشیند
 دست از تیش نه در بران را و لاجرم عقل و درایتش بخانه کفانی طوایف تیش چکه درست نشاند
 منصوب به تیش برده زیاده برین نیست که کار او با سجنایان و این همه که تیش به کفان را در و کوی

و چون آب سران قدیم نشناخته جانب حسن پور قطره زن طوق ترو داند و میر حاکم ایشان بنیر اخنیا کر نامور
 دلی است که رشیه تمنا در زمین ابراست و دوا خنده با دار و دستان خود و سر ایشان و کوبان میر سید
 اگر در آن چمنستان است مکانی در خور یاد و بجای لایق نشیند بگانه بخوابد و دو سینه مرغ طوق
 طلایه پنج نای ابله و گلبدن بطریق نایج سور که منوم روزگار است از جانب حرم مرزا فریدون
 بیابانجی حسین بیگ املیق روانه شد و در شاقان برادر عروم هم تنیتها میرساند مقبول بادا کنند
 و جویانچ بحدیه میفرستد دلی است سالاد و بنده آن گیسو بتار و آوچینه چون در باب رفع عین الکمال
 میر کویس نبوی بهتر ازین بنا شد چشم آنکه اگر بنظر در آید مرمی کنند و نگاه دارند رقصه از جانب
 نعمت خان به غلام حسن خان قاصدان امواتر میفرستند که پیاده بجانب الموزه روانه
 شود و مشک بیار و بنید اندک که این به سرو پا با هم هرز گردی تا از فی سواری گذشت راست
 به سواری از نخته صاحب بن اینجا از خود رفتن هم سواری میخواست تا به بریلی رفتن چه رسد شیخ احمد را هم
 از کمال دشواری مورد هم به عصا نیر و درگاه آهنگر نعل مرکب بخواد بود جواب سختی ذاراکه خواهد داد و
 این شعیف هر چند پیکر ناقوان دارد اما سواری نیست که کوه و صحرا هم طے کند غرض چند آنکه در
 دشواریست عذر هم نگذشت اگر این تکلیف بر غیر من روا دارند دست بر همان غریب خواهند نهاد
محبت نشان شیخ احمد از جانب شیخ غلام قاور سر بدرگاه نشین
 نامه بان آورده ایم به سر بیجان را بدید این نشان آورده ایم به تا کار گردی زاده قاصد است گرد
 باند به از نگاه و دیده میل و سر مردان آورده ایم به انتظار و رود و خط و طایر به سیر اسکشم و این مقدمه
 رسیدن را سببی معلوم نمی شود امر و شرف الدین که به جهو معرفت رسیده در سبب ازاله خاطر مستند
 رسیده سر برانچه سحر بر خورده زبانی میگفت که در باب سپردن فرزند عزیز با و ستادی عداوت
 استعداد و شایستگی مرتب تعداد کرده اند با تحفه من فلان بختیاری که تیش در جوار خا میار است
 رسانیدن او را و خدمت آن معلم همه داند انسب دانسته ملا و من آواز را از آنها سران
 بنف او که صحبت قمار بازان از دانش برده قلع و قمع نذر دو اگر بنیرا با و تیش به تیش بنشیند
 دست از تیش نه در بران را و لاجرم عقل و درایتش بخانه کفانی طوایف تیش چکه درست نشاند
 منصوب به تیش برده زیاده برین نیست که کار او با سجنایان و این همه که تیش به کفان را در و کوی

زیاده و کمالات بودیم آن روز پیر تپانده بود سوزی که دارد آنقدر سوخته آتش اضطرار است که کعبتین دارد
 بر سر پا که می غلطد و می تازد از بدش بخایان می شود اما چه کند کار از کار جاره در گذشته است اکنون جز
 نبشت و دیوار و دیوان و چون قهر زلت خورده با کمال غم گشتن نیست اگر حمیت شریک لایبی بگفت
 می جنبانند و بر آوار گاه او را نمی شنود پیش خود بخوانند اکتبه طلب آن عزیز اگر مال لایقی ندهد بهتر از آنست
 که دل بر بزرگ کار بیاورند و این منتهی است بهشت بی سودی او کرد و چون فقیر زاده هم بهما سجا جزو کشت میکند
 سین کل او جو به صاحب است یکدیگر بگفت بی شیرازی وضع ایشان نخواهد بود بل صحبت کار خود خواهد بود
 رقععه نار ساقیم صفر سفر بنارس را با خیر و ظفر با تمام رسانیده با غریزان و دوستان پوست هر چند از
 رفیق نبودن ایشان آزرده بود آن روز تنهائی در شکوه کاهه و یاد از قرائی سعه موفور بکار برد و گرنه
 از من می شنیدند و آنچه شنیدند از لکنوتان بنارس راه از حرامیان این نیست تنها آمدن اجل
 ندانند و شکل نصیر آباد پیرنگور در ایشان مروا می نمود و دوش را از سیاهان زن شربت در خون
 نشانید و حال بدی را با سبناست بر دیم امروز مخدوم زاده را با جد خودش روانه کلکته ساختم
 بعد از رسیدن خطی که از سبناست نوشته بود تاکی خواهم فرستاد رقععه طالب شاه مکنند بر پریمه شب
 بفرستاده اسوده از هر دری سخن می راند و در قطع و وصل کلام مقام سامی را بسیار می ستود و دل موفور
 فقریش خود عای خیلخانه ایشان بخود دانی سالیان همانند فرزند می نواریا غیر از کنار خواش صلا
 بگوش نمیرسد و عیافت شده بن آن که درین دیار حالتی را بر خود بسته اند بر پا اضافت کرده
 از سخاوت می محمود حکایت نمود که دیم عاشور را بر پنج من چنگاگه و دوشن حلیم فاتحه خوانده بخش
 در ویشان کرده بود من هم که چکه خود را پیش آن دوستار بزرگ فرستادم هم برگی بدست آرد
 آن پس چون بجهان جارسید فاتحه یافت از دولت و ثروت آراسته و نوازگی پوشان را دید بر سر سفره
 می صحبت داشته یکی آستین می مالید تا محسن مالیده پیش کشد و دیگری بالامنی نگریست تا طبق زیر
 باد بگیرد و بوالهوس را شکم ناف سفره گردیده بندان دست به بند شلوار میبندد تا نمی بکشد و شکم نگیرد
 از جا که می باخترت پرسید که میر و باب هدیه دندان چه میفرماید فلانان بپینیا می بر میگرد
 اما سینه چاکان بیک پنا که گنم با هم نمیرسیدند فقیر زاده دست را کفچه کرده دعائی بر میزبانان
 کرده و شنائی بر میمانان میخواند میرزا چشم مردمی زده گفت آهسته باش از مالیده گریه است

در آن روز که از سیاهان زن شربت در خون نشانید و حال بدی را با سبناست بر دیم امروز مخدوم زاده را با جد خودش روانه کلکته ساختم

سخن او بشود انقدر در مونس چرا کشاده هیچ آخر صحبت بیاوریده بود گفت ترد و نصیبت لکنید می بر تو چند کلمه
 تلخ بیل که آب در دیده داشت از کمال سخت روی چون دوخت در خود بهم برآمده مایه وار از کینه رسا
 چسبست و بان حاضر اوراق سر و کلاه شده فرمود تا بنزد کشتی چو پیش شکستند و لنگر بیاورند از غشا
 بدر کردند و غریب نواز با آنکه آن گدای دهنسته جز تذکار این و آن غرضی ازین گفتگو نداشت آنرا لم بر
 مظلومی او سببست مگر اهل سجنه این دیار مرده اند که چاک و انسان بدند باین همه شکایت در حق
 منسوبان ایشان رود و دارند امید که درین باره هر چه بید ایشان خوش افتد برنگارند چه نیکو باشد
 محی الدین خان عشرت تخلص محی الدین غلام محی الدین غلام محی الدین غلام محی الدین غلام محی الدین غلام
 سلمه ربه دین خانه بوقلمون که دل از نقش غیر برداشته ام و در عزالتکده خاطر فرشته از جامه قلم کار
 سخن طراز انداخته آشنای روی که قماش اخلاصش رخ کار رنگین داشته باشد بهتر از قلم
 نیافته ام و تار جان را بر این ماثوره کار کا و خیال بانی پیچیده گاسته اکسون عبارت نثر و ساقی
 مخمل و خوابه نظم یافته و هر چند این پارچه کار طریقه از دست دارد اما بحکم آنست که با و دارم مرا از پاره
 تن عزیز ترست تخلص هم زبان را طلب کارم و اگر چه از جوب باشد من خریدار و چرا بنامش من نمید
 الهی فنجوان علم بالقلم کلیدیت از برای گنجانه حکمت های نامتناهی لاجرم بقاضای محبت که
 جز بیکر نمی محبوب نمی پسندد افشاشش کرده ام تا بجزه اشک آلوده من مناسبتی پیدا کند و درین
 عالم تنهایی که چشم از غم پوشیده ام یاد از ابروی جفیه کرده کسی دهد گوی فطران و سینه بایست
 عبارت کنند و حرف گیرند آنگاه چون حرف موقوف و حسابش بیاورد روی سخن بجانب آنکه و در
 و میگویی قطعه ای قلم از طوق قرص حلقه کن بر نام سرو و بعد ازین از عشق ما و وصفت آن آقا
 نویس بی تو صد منت بجان خستگان دار و نسیم به جانب آن زلف سطرعی چند زینت و است
 نویس به شنیده شد که امروز فقره چند از نثری که در توفیق کوکبی نواب نگارش پذیرفته شد
 حضرات گذشت و با همه روانی طبع درین فقره که ابروی طاق نگاریش اگر بنظر ملال در آید
 افعال خامه افشان نماید ایستادگی رفت که خامه افشان از قبیل خامه شجر است یعنی آنکه
 بدان افشان کنند آنکه افشان در دست قلم باشد و استیلا و صفت در ذوق و تشبیه نه در ذوق
 این سینه یافته می شود فقره رنگی از تشبیه ندارد و در آنجا که در سانی شما بگردد و انچه در چشم

که باغچه داران به نام بیدار می نامند که در میان ۱۲ ساله که در میان ۱۲ ساله که در میان ۱۲ ساله

و حریت خود را بنا به آبی سبز نماید که در انصاف خامه سبوی افشان ز منهار از عالم انصاف او سبوی شجر نیست
و معجزه او ذلک ابرو کج کردن آنوقت بود که من کند طبع کج گرفته خامه افشان از بر خود تراشیدنی
حاشا شتم حاشا بیچاره مفید که نسبت اتحاد ملت شاعری محبت جانی و اسفند روحانی با من دار و دار
از بلخ فرستاده و این بیت نوشته است تا شد ز عرق ابروی او خامه افشان به خون کرد و دم را
همه چون نامه افشان به امید که از تشیع اشعار اساتذہ عمر گرامی را مصرع به تر تجویز نفرموده باشند
زیاده ازین کنگو با تو ز بس حمله جنون ست جنون به خامه جنبانی ما سلسله جنبانی ماست
رقعه افراط محبت ایشان پیران را قابل تربیت نداشته جورا و ستاد بچه کار آید لاجرم معلم بیچاره
که انقدر راه دراز پیوده می آید چرا تکلیف بیجا بردارد جواب صاف دادن مناسبت امروز لغو بخانه
رسیده شکایت می نمود که کور دکان در حضور من خرساکی باز نذر کچه بازی نمی کنند و هرگاه بشاید
ادوی خارج جناس بجای ایشان می رود سیله بر کله بچکان و دواش بر سینه مادر و پدر می رسد و خوشامد
گویان در بر طر ساحت من کنگایش نمی نمایند درین صورت طبع شست زدی که در فرد تعلیم
بهم می رسد و در بدلتنگ گذرانیده نمی شود و یا تکلیف اینها را نمی شنوند یا خبر باد و فقیه گویند محبت فراجا
طریقه خانان خود را از دست نداده یاد کنند که پدر بزرگوار آن عالی تبار و باب تربیت اطفال
چه قدر سخت بود و بحق رحمت رب دکان در واقع رحمت است و اصلاح مزاج خردان در حد است سن
شمر بزرگ است نسبت که بهت خود را در حق زجر و توبیخ باید نمود و اگر محبت پدری گوارای این
بچ نیکند چندی برای او ستاد باید گذاشت باقی شمار است سحافط محمد حسن که حسن
شخص و ارادت جلوه مانت تماشا داشت فیض انتظار به در خیالت تا بهر رنگ اشک
داشتیم به نیم روز گذشته که چشم در راه افتاده موعود سمر سانی خاک قدم بود و دو ساعت بخوبی
در قوسی خانه انتظار مقدم شریف برده شد و هنوز نگاه و تحیر در بر روی خود کشاده و خانه چشم آدمی
پوداخته است اگر بیاید عین کرم با پیش بهت جان برفت از تن و غم مائل بزم آرائی به جان
من جایی تو خالی است اگر می آئی به رقعہ غفلت کارا در باب اعلام حالات اسباب موجب افتخار
احمال نیست اگر خود قلم شکسته همانا زبان بریده و از حرکت آند ده نیست و موی لال بوزنات
نویس مرده فی چرا در هفته دو سه نوبت پیش جزو خزانده رویداد خانه حالی نمی گنی تا بی تجویز تا خیر

بمن میرسانیده باشد محفل بگیاگان اگر مبعوض برزه جانگی است باخویشان و دوستان نیز از یک دو کب
 درین بختن دشمن بگیاگانکه حقوق از سودا و قیامه اعظم یک روشن شد که نور دیده فلانی دو ماه است که تپ
 دارد و آنقدر رنجی شده که بنده آن ناقوان را در گرفته نیکندارد تا دمی مانند فی نفسه راست کند
 پس میرفت احدی شک خاصه سرکار معالج اوست آناسودمند نمی افتد اکنون بدون اگره بر سبیل
 آب گردن تجویز کرده اند و ای شما آن بچه دوروز است که طبیعت کرده هنوز منصف خراج ندانند و علاج
 چه رسد پیش ازین جان پدر فلانی که هر چند تپ کمند داشت آنابا به شدنی بود و علاج پدرش در گذشت
 چون مارگزیده از لیسان می ترسد حذار اگر دومی بکرا گرفته یا بجهت فشانیده آن بیمار را تا بن برسانند
 که چون داغ هنوز زنده است با لم کرش از زنده میتم مسوده عرضی مسیح الزمان حلیم
نورالدین خان موافق ارشاد هدایت بنیاد بر وقت میرزای فلان رسیده هنوز جا گرم
 نموده بود که آن بیچاره را چون چراغ سحر و بسته شد رهن یافت و دید که خانه روشن می کند و طبیعت
 مبادرت در علاج دور از درایت دانسته با دیده تر بر خاست و چون نگاه بجان خود مراجعت نمود
 و آن مسافر ملک بقایز به یک اهل لبیک گفت گو یا انتظار رفتن طبیبی کشید اکنون وارثانش
 از غایت خزن و ملال نازل منزله بیمار گشته زود است که کسی از ایشان باور فاقی نماید چون وجود
 سر و پا جو خمر و ان در احب است بنیاد خلایق جاری حواس روح حیوانی و ذوات قدسی آیات
 شاهزادگان بحسب طبیعت و نفسانی شعبات آن محیط ذخایر آب زندگانی است اگر طراز رسیده
 سلطت جهان بینی تکمیل خاتم صولات کثرت متانی بهادر باطن بادشاهی زلال حیاض گشته بنای
 مرزای فلان که چشم سلطنت را نائب مناب بینک و دیده فتح و نصرت را قائم مقام عینک با جاذبه
 ولی نعمت یک ساعت بسایه چای پایه را بر سر آن تیره بنجان خوانند انداخت هر آینه مرزای محرم
 و کرمه عظم ریم است عمر دوباره خواهد یافت و اما مذگان را بر زندگی خواهد افزود به لاله لبیک و شکله
 فوشتن آبی مدغانی ستمند ظاهر است درین صورت هر چه بنگار و محمول بر غرض نخواهد بود انقضای
 از شماست که طالبان علم به به پیشانیهای غربت و سزایمکی های تنگدستی وسعت وقت را که بر
 و شواره آسان میسر نمی آید و باب جزو کشی بکلی مرت می کنند تا طغ اوراق اجل ولی علمی
 بشیرانه حبیب محفل و دانش رسد و عمر باغ بسوزند تا خاک تیره وجود باین شمع روشن گردد پس

ایسے ہوتے کہ ہر وجہ حصول ساغر نیست کیفیت بین بودہ و از ما و غش نرسانا ہوا باشد و حیت مرد ہوا
 کہ اسبہ فرشتہ ہاں پر ہی بجانب بن کلمت من نفی شانہ انیتہ کہ اس کو شے را و جی بیش ازین معلوم
 یعنی شود کہ یا دل را و کتب علم برداشتہ اند و یا انہن برداشتہ صورت اول را اہل تبار باقی ست و در
 شوق نے اعلام قصو غیر اودین کہ این ہجیدان قابل تعلیم ایشان نیست و زو راطنا بثرے ندارد
 و الا خراش و داغ من ہمینقدہ بس کہ ما علینا الا البلاء و حقہ برادر من بندہ غیر از مفارقت شما
 و زین چاکری ہر چہ پیش آمدہ رضا دادہ ام و بران سر ہم کہ تہ دست و دہلب فرو بندم و چیزے نکویم
 انما این توصلہ بہ اراج توان یافت لاجرم تا نوک زبان ہر چہ میرسد بازی گر داغ و آنچه بلب رسیدہ
 بہشت و ضبط آن چہ چارہ یادداشتہ ہستہ کہ ہند گان عمالی مدوجہ و سوم من مبتلا آنچہ مقرر نمودہ
 بودند اکنون باز زدہ میفرمایند و ہا این ہمہ بزرگے تنخواہ کردہ بچو بکیان حکم دادہ اند کہ اگر ما بدولت
 چون علم است دفع بکرتے نشینم حاضران بسان نقطہ بر کنار مہا طر انوشکستہ مانند سنگ روی لین
 جہی توشیخ بن بند و از خان کار گزاران چہ فیہ شیم شش ماہ است کہ برات اجری بدست خط خان
 ازین شدہ و علم آن بود کہ سپاہیانی کہ در جنگ ہجرت پور آئے تہ شدہ اند انعامی کہ بر لشکریان تقسیم
 یابد بہرگز از دستوران نیز بر آورده بہ باز ماندگان ایشان رسانند و ہاں قرودہ شو بردہ و راہ شعبا
 ایتدیک ہزار روپیہ کہ ہر دم جلو در دادہ کاثر سر نہاں سدا کردہ انہم چندان نیست کہ طلیک و
 ماہ بہت نصیب ہر مردگان رسانیم و آنچه از بابت زمستانی لین دادہ است فرمائی ست بس کہنہ
 اوتارستہ کہ از پدر کلان خود بارش یافتہ بود خداوند شہادت بر انصاف آمدہ مرا جواب دہند کہ صحبت
 ہا زین را جہی چند ہر آمدن صور نے وار و سر فراز خان کہ بفرمان کاو و خر شوا و مرا چہ قدر از جا بردہ
 ہر در بندہ طویلہ خان رسانیدہ چون گوید ہر خود تنگ ساحت اکنون آن روز نمی یابم کہ سر راہیں
 از تہ کس یاد کنم و بگویم کہ اسے خیر با ہمہ بازی و بارش ہا با ہم بازی بہر حال روز کے چند میگذریم
 ایشان روز کار من با غافل نہا شد و محمد ظاہر را پیش خود بہ ہا بندہ از کجکچین پیر شہا خواہ بنبر د
 عرفان چنان کہ بیان چندان جمع کردہ است کہ خانہ شمع شہا شدہ اگر تہ گویم ہر و مید و دومی نشیند
 ہر و ست تہا بجہد را باورشت نہ پیسہ در کہ در رفتی در تہم غلام ہمت آن عزیزم زوار کعبہ
 شہا روز زوار راہ نے ہوند او چہ صواب دید کہ خود را بہرین نمک انداختہ از محمد محمود خان

سوداگر با حمد شاه خان نوشته امروز عظم علی شکایت می نمود که اسب مرا فروختن نمیدان
 تا چیزی از قیمت آن برای خودشان هم مقرر نسازم پرسیدم که مضمون دعوی چیست غریب حکما
 گزارش نمود که فطر بر زیر که ایشان باور نمیکند یعنی آن اسب را تا کنک همراه برده و باز به کهنه
 آورده ام گفت آب و علف از بر خود داده باشند گفت استغفر الله عیست کوه دور و پیه از سائیس
 من و ام گرفته اند بنده بر سخریت حل کردم تا آنکه مصحف خورد و گفت اسب من حویلی نیست که
 شفیع را در آن جقی متحقق باشد و اگر بدرقه بودن راه اثبات حق میکند پس من روز و سهی سلق
 دوش مخدوم نداده بود و قاضی شهر مروی متدین و نقیسه است من ضمانت نمی کنم اگر با وجود ثبوت
 غصب پاره گرفته نگذار و شفق من اگر رنج نشوید می گویم که فقم که همه نقصان کشیده باشد آخر
 پدر آن سید داده باشا نیکو نیما کرده است باز آنچه تنگ نرانی است مگر در حوصله ایشان جا
 یک دل هم خالی نیست شاید که بر سر غاش بر خاسته با و مدارا کنند برای جلت نرانی
 نیست آن طفل که جان را به گشاد کند به اسب را فراموشی و کم یاد کند به چون نیست
 تا هماره علوی نکشد به کش کرد و در حق کاغذی با و کند به علوی و راست از جابلار ان
 جسته شوق گزاری و اکت طلبی پیشه و روانه بر صفت سوداگری که آب در کالاکند تا دل
 خریداری بدست آرد و در رنگ روستائی کم ده بسیارستان که با کلبه سره خود و زنی نهاد
 طلق و دل سپارد و پا در جرگه مطفین گذارد غایت مافی الباس آنچه خدای کند از مخاطب نیز
 می طلبد درین صورت جانی که شبها دو و چهار خ خورده و سوخته برشته چند را در لباس عبا رت
 در آورده بدیه بزم آتش فرا جان نماید و آسجا جز و ده چراغ اثر که از و بطور بنیاد کسی چه سازد
 و چگونه قلم نیند از و سخن ازین که مفاوضات و اخذهای دیوار به دیوار در آید و در جز و گیر حربه
 خانه های عناکب گذارند و رسم ریش خود چرا نسازم مگر تا سوری در جگر بنده چشم آن نیست که
 به پروانگانان بکاغذ تو بنایر تواند گرفت تا بواسطه سرمه گاهی از نظر گذارند یا به چکته حنای
 نگاه توانند داشت تا ازین دست روزی بدست افتد اما محبت خانه خواب نمی گذارد و طوعا
 و کرها قلم بدست می سپارد و ریاضی گویند در دل همین سنگین دلان می دانم که فرم گر چشم
 رحمت از تباران می داشتیم به نپشه تابرداشت و شست سهند و آنچه تا به شد به غلغله در زیر خاست

نمان نمی آید و درین مدت سه ماه اگر غلط نگنم نوشتن خطوط که از دست نوبت اتفاق نیفتاد و چون گویم
که نامه بران نرسانیده باشند و اگر گویم محبت بدگمان چگونه باور کند بهر حال سخن بسیار است و آنچه مختلف
ندارد نیست که شما بقصد رفرا مو شسته شما یاد میکنم بگر مرا آب از ظرف زیاد است و شمارا حوصله لاجرم
کار من بخوش می کشد و باز شما بنیب در گوش و اعجاباه ناکه گران جانان از غایت سگی کوه الوند را
بر سنگ فلاخن نیگیر و خواب نازک بدنی که تارنها کینش اگر همه رگ گل باشد خار بستر میبند
چو پلنگین افتاده که گلو نزار جا پاره شده و طیننی بگوش نانیوش ز سیده قطعه شور محشر نزن تواند
که میدارت کند و خوابت ای رنگین قبا سپیدن خون من است و اگر نخوغم سرخ تر از خون
قیس آمد چرا چه هر کجا خاری مدرن واری است مجنون من است و علوی اس غبار کوچه فیض
اگر اندک دغدغه آبروداری خاک این نا آشنایان مشو و با نشین مرا جان میا میز اینجا جز خوشن
و ساقان نیست هر چند بسیارند چون میر بایند و نهار دل ندیده تو که سره کاری سر ناز با حل
کرده نداری و با همه کامل عیاری دل و دماغ طمع کار بهای ایشان از کجا آوری تا فته مویان فتنه
کشایند که جان را چون تار طلا از روزن دیده می کشند و هر جا چهره ندی می بینند دست
به طلا کو بی بر می آرند و شکر طلب از دست بهر دست که باشد و غرض تکلیف است از هر دو که دست
رباعی تا چند دلا بسیار در دستان و خمیازه خشک بر شمی همچو کمان و دارنده بان و بگری
آنهم بیسج و با هیچ بنسجید کسی جز نادان و حسب سالی حالی کرده می شود امید که چون نکات
سابق محروم مطالعه نگردد و محفل خوبان در سرفاضات یک دم زده بایست و انگه بدلی عاشق
صدع برده بایست و چون آینه نادیدی روی تو بچشم تو چه نظاره گرت چون من از خود شده بایست
من نشند لب اغنت و قسط و فاقوم و بالین گهر گورین سنگ یدیه بایست و دانی که چه کین دارد
با عاشق شیدا است و با چرخ هم ای ظالم یک شعبده بایست و عشق آمد و گفت و علوی شاد
نه منزای است و این راحت و این سینه آتشکده بایست و رفعمه دوازده روز دست که کالین
کمین برادر ایشان با کمال کانیکی از جانب کول به غریبان رسیده که کشا و طشت و آب طلبد
بنسبت سابقه است که با دو اتم خدش کردم و از موجب جلای وطن پرسیدم آنچه بود همه در میان
تمام دانستم که از بهر چمی مانده خیره دل در روز شما بسیار یاد میکند خاطر او را و شعله پاک نامهربان

بزرگاشتم تا این همه خانه بدوشی فرزندان جا نداشت پیش خودش سحرا ندان آن انصاف و حسن بروقت عادت
 نسوان که دست ز اوگان را چه جای خویش و آثار بیل از پیش محض آب پیش میدانند نگاه را نیز غصه
 سخن نداده جواب مرا بر سر دلت حواله کرد و لا جرم آن بیچاره را که هر چند خوش گری داشت آنرا از ماسر
 راه و شدت سرما سرگشته بود با بدرتی معتبر روانه آن ناحیه کرد و ام امید که استماله را در بر آن دست
 لازم عادت نموده آسپان کنند که از مهر بدو محبت مادر یاد دنیا رو گمان نبرند که آن ضعیفه گمان شست
 بعد از سماحت ایشان بر سر راسته آمده چون تیر در پهلوی خودش جا خواهد داد و در دل بگیرد
 اگر آن قانون تیرک پهلوی خودش ندانست شک بر او نیاید از سنی تیر و زبید را نیز نتوان
 خورد و انجیر و رقصه خان اخلاص نشان هر جا که باشند خوش باشند امر و زوکیل ایشان گشت
 تنازع را بعد از اقتضای عرض کرده بود و او را بی پیش قاضی برده میر برهان شیعیه که بدلیل فرضیه
 بنا بر مذہب بی اهل خویش چندین روز فراق پیشگی نموده خود را از دوستان و اعیان نمود و هنگام
 شدادت زبان با مدعی یکی کرده افتد و درونی نمود که پنداشتم دعوی میراث پدر دارد اما تا زام
 دیگر کوئی مرد اسد اندیک را که هر چند آن فرزندان سبنا و عینی مدعی نام دارد اما طمع در سرش دیده
 خواست تا نباشت زدی بجانب خود کشد و بر کذب خویش گواه گرداند و چه خبر سخن خصم نکلین نشسته
 سر محکم آنچه میداشت پوست کنده گفت مختصر و کلامی طعین پاس خاطر می نداشت یک پاس کمال لم و
 لاسلم میداشتند که قاضی از سسند برخاست و باقی داستان به فرو گذاشت غرض از طول و عرض
 این فقره علاوه اعلام آنکه صرفه بکار برده کار به مرث زبان درازی لاله هزاره لال نیند از نندن
 از ان همد و این نیست که مردم اعتبار درین روزگار کم میسرند و آن سیه باطن سوسن وار
 زبان و در زبان دار و گو در مقله ایشان بی دهن باشد چه پیش ازین قرار یافته بود که هفت پیر
 ماهیانه گرفته باشد و اکنون دومی طلبه و یاران بیوفای عده پانزده اش نیز فریفته اند و نسبت هم از
 و دومی نمایند ظن غالب نیست که این طمع خام بهرام حرفانش خواهند برد و رقصه این دارسته از ره
 ز او در بند شام که بوده است که امر و زو جوی بر حال خود از زومی خواهند و آنچه کرده عم خود از من
 می طلبند آن بزرگوار بسیار بن آسانی گذرانیده بود اگر در آخر عمر فطر در بروردن دیگران گشت
 کاری نکرد و بر نقد تسلیم هر لری و بازاری اگر بدو سکه بوی ماهیانه راضی نبودند سنگ بر شکم خواهد بست

و با ایشان خواهد پیانید و اگر پروای اقارب ندارم سر جاکری من ایستادست محنت از من است و اذن نان
از دهنده جان از حق پیش ازین اعلام رسیدن نسبت شوش آنچه کلد را بد دیگر حالات اینجا بذر لعیه
خط مرزا علیخان صورت نسبت حاجت تکرار ندارد اما تازه ایست که خواهرزاده شما نسبت و هفتم این ماه
بر عورت ولیه فرزند سید نجم الدین رفته بود صیانت مورت آفت گردیده و برنج پلاؤ برنج و بلا مبدل
گشت یک روز بدو شکاش گرفتار ساخت تا آنکه صبح بکشدند امتلاز دو جان سجده ای جان آفرین
سپرد و سنج این واقعه اضطراری متعلقش را آن قدر بے اختیار فجع و اندوه مناسخت که چشم مضطرب
گریه و لب چسب فغان دسته داشته باشد مجلس شیون گرم است و آه مالتیان سر و آستینها
چشمک برگردان نیزند و صیدها بروی سحر می خندند و روز است که پدرش از جان سیر گشته آنچه
میخورد خون جگر است و هر چه می نوشد آب دیده و از بد حالی مادر بیچاره چه نگارد و هنوز روئے خانه
نمیده و چون سبزه بر خاک مزارش غلطیده آه کرم بر می آرد و چرخ بالین مرقش می افروزد
و نفسی سرد میکشد و خاک اطراف گورش میرود و بجا آنکه دستوری خواسته بیاید و درین حسا
کلفت افزا شریک عراشوند و پریش نماید رفته ممکن بود که زمر سله بر طبق نوشته بوم خوابان
حواله می شد اما دشوار حقیقتیست که قرصن هان از مضاعفت آن تقدست و اشارت باینکه آنجا
کردگان و استیفای صفت شش ماهه نیز چون ادای قرصن قرصن وقت شمارد که بعد ازین هر چه
خواهد بود ویر خواهد رسید این کجدار و مرز چه معنی دارد و نقش درم نقش نگین نیست که بهر سجا
بیکاماند لاجرم علاج گر سنگی نموده ام اما ترسناک اهان همچنان حلقه بر در زده لغت را از گلو میرند رفته
برای صاحب عالی مراتب مانحنی نمایند که دوستان نگارین زبان درین روزگار
سپاراند حسن رنگی و امی نماید و بونی از اخلاص ندارند اگر لاله قلال در غلوت بار نیابد خوش
باشد آن مروزه هزار سر و برگ ملاز مالت ندارد و آنچه میگوید باغ سنبرست که می نماید و میراید خود
میدانید که پیش ازین خان عالییشان قلال از نوکرواشتن او چه ته کرده علی اے حال شکر
حالمیش آن بیچاره را از ما برد و آخر خاک خورد و خاکدان شکست همچنین مولوی محمد خان که به جوار
جست از روی انعام نامتناهی بیاض خلد میرمند جاوید باشد هنگام مشق خط گاه گاه می خوانند و
در دایره مجلس می نشاند چون کارش از آنچه بوجه در گذشت و رفته رفته مانند الف تعظیم بر دید با جاکر

به چشم روش جلید کتاب از کتابخانه برآورده به فروخت داد و آخر سرنگان نواب حسن علیخان دیواندارش
 گرفته و دره کاره کرد و در دفتر بنامانه الفنا تیش نوشتند ملاذ این همه حرف طوطی زوده امل
 به تجربه گفته و میگویم که اگر آن بوم سیرت شوم قدم چندی در دولتخانه بخواهد گرفت مان بلند پروازها
 لاف و بالا خوانهای گران چون قفس طوطی خانه بزمین می خواهد که مسود و خط که
 به منظر آباد نوشته شد سفاک علی اکبر با همه ناسپاسی او بیجا است یار و سفر کشیه با من
 همراه بود و با باشالی با و در دو پنج گذارشته شکایت سر با من آورد و کاجی با و دادم دم سرداشک
 خنک در دیده گردانید گفت عجبائی ندارم گفتیم تا کابل نرسد تاری اندیم آخر جهان سرزمین سرما
 از سر بگذشت بنامستان و در لاسور رسیدیم کاکا اسپ خود را در سخاس فروخته آن مردک را بجان
 مشتری فرستاد تا در بیار و اسپ با و سپارد زن طلب همه را نقد کرده مغت زود راه خود پیش
 گرفت اکنون در بار دلاوری آن در دشت گشت می آید که پیش خود را در بیار و همه نهفته و پرده سر سفید
 شدن دارد لازم و دست آنکه او را از خانه برانند و دیگر در حق او چیزی نماند رفته شقیه ام
 که برادر عزیز سید علی از من تصور دل بد کرده با که آباد آمده است و حدام نواب با و صحت به قیود
 او هیچ دل نداشت تا این همه غربت اختیارش نیتادی خوش کرد و در شرط قدر دانی بجا آورد و بچند
 به دنیا قسم که میرا که با همه دار و دست خود در مقام دست و در دیشم قلی یک سر مویش کج نخواهد کرد و بهم
 حاجی که کرده است مضائقه نیست گمان نداشت و دیگرست دلمان مردان مصاف و دیگر یعنی او
 چند آنکه تلخ گفته مرا و انهم همان قدر خون او را شیرین میداشت و گوینده می نمود که آن مصدر اتحاد
 نظر بر رفع فساد پیای منصور فرستاده اند تا اگر سر بهار و در فرودار و تحریک این سلسله نایم هر چند گفته
 و آت بدار است اما من میگویم که زنه را من طرف امید دارم از اند باقی شمار است بهر شیخ
 تحصیل دار که او فی نوشته شد سواد خوانان صحائف کونیه که نفوس الواح
 پیشانی را درست خوانده اند و قطعه صفحات را بر راست نمیده آنچه از پاستانی تا فهمای
 انجی و باب عصمت فرست از نگاره نفس انار یعنی این باب از صاحب الشبانیت به بدرقه مصاست
 و خطوات بنی نوع و در همه بهر حق آویست به مذبح اخلاص و تکمیل و فاق شرحی مفصل کرده
 و آن متون متناهی شجوز را تحشیه بلوغ فرمود و منوع آن مطالب بلبل و مبادی عالمیه را متخص

انموده اند محبت است که انتقام سلسله کائنات را بدی اود در انشقاق و واکر آسمانی را در کرمی در خور از دوست
 و این کیفیت شریف را که طبیعت است و مظهرت ناماست از دوست بدو بخش ساخته اند و بر بخشش را بدو
 شوق خاص کرده کی آنکه از دل خیزد و دوم آنکه بر زبان باشد اما آنچه از دل آید یا از گلو باز گردد و یا تا
 بگوش رود اما آنچه بر زبان رود یا بدل لغزانی پیدا بکند و یا او نیز مستشار شود و چنانچه جزو اول انفصل
 ثانی قبیح تر ثانی اوست گزیده ترین ثانی اول اول است البته معدن آزاد که در مظنه معامله
 شناسان چار سوی دانش در تخیله کج نظر ان مرایای سنیش از دوست معطله معدوم باین ترتیب
 و الا هر چند نرسیده باشم اما گام هست بپایه اول زردبان گذاشته و نظر باخرین پایه داشته حساب
 بالا رفتن در دل دارم درین صورت بای پس گذاشته سهم نارسائی چرا باشم اما شورش انبیا
 حرف دامن بهر دوست کشیده نمجو ابد که مرا در مقام خاصان بیند و بخوش نشینی غرقات قدس
 گزیده است ای زشت طلقان چو حریت صفایه اید به آئینه راجه به عزیز می گرفته اید *
 الا جرتم کلفت کرده پا بر زیر میگذارم یعنی شروع در سخن میکنم و خامه می جنبانم که مشتاق شما و شما
 را از زمره عوام مخلصان میدانم و نه خود را از گروه خاصه نیاز مند ان تا در یاد آور میاشا که
 متاهل نبوده اگر چیزی دیر رسد زود برسم نگر دیکه گیتی آفرین میدانم که دومی کار او نیست
 و این سخنها کار زبان فی بل این همه که دل است که شوق سیر آهنگ بیک شدی که میکشد تا
 سر زبان میرساند و از کمال بیتانی آسجانی نرسیده سوده ادلب برون می تراود استغفر الله که دل
 چه باشد بل سویدای دل است که گرمی محبت بگذازش در کم حوصلگیهای شوق به تراوشش آورده
 در ظرف نامه رنجیت و آنجا خرو می که بند است گفتگو کردن خود را در خود دیده غنچه شدن میخواست
 بعضی صورت دانه و بعضی بیک نقطه و پاره که بجز نساخته و گوش بر نوید داشته قامت می کشد
 تا سخن می گردن از نوید آرسینه بر آورده غباری از راه قاصد به بیند و هر دم خمیازه حسرت می کشد
 تا دست بدین مطلوب زنده و فراغت نشیند است مدی و لغی تراشیده سخن کوتاه درین مدت
 مجوری نامه نفرستاد و قاصدی روانه نکرد و ندانم که راه شام همان آباد از اودی پور دشوار تر است
 و یا آلات تحریر را گواهی خود بیکر بهات متعلقه ایشان از جزا گرفتار و بنا در بنگ میرساند
 بنا بر شورش که در روم و دوس است ^{نام مقام مکتوب} آمد و رفت نرفتن در ورطه تعویق و افتاده در راه آب بنگال می کشد

بهر حال چون خبر خیریت خدام ایشان را طلبگارستم ازین قدر چغل نایید که بعد هفت و الا بعد ماهی مضمون
 عافیت حال و سلامت احوال خود را بمن حالی میکرده باشند و از غریز وجود لالاروپ سنگه که از
 مخلصان قدیم خبر طلب است چه قدر ممنون گرد که مرا بر حسب طبع گرامی اطلاع داد امید از اشفاق
 آنکه در فرد این فرد رسائی تا در خدمت باشد از انتقائی که قابل بهبودش تواند بود در لیغ نه فرموده
 این عنایت تازه را سر بر منتهای دیگر شمارند به **نواب حامد علیخان از جانب**
حکیم خواجه حسن صاحب مرات جهان نمای ضمیر صفایذیرو باطن آفتاب نظیر دقیقه
 شناسان عالی فطرت سامی مرتبت را از انطباع و انعکاس جمال شاهد این صورت و قوای
 و حسن عروس این امر بدیهی گزیری و گزیری نیست که چندانکه جوهر قدر دانی و هنر شناسی منتسبان
 دولت خداداد و متوسلان حشمت ثروت بنیاد علی سبیل العموم و الا افراد خاصه طبیعت خورشید
 منزلتان فلک اقتدار و صفات ذوات گرامی جوهران نجوم النوار است که در هر حال بر احوال
 این مردم خیر سگال نظر توجه برگماشته پس از ظهور امور و التماس و موضوع رسوخ کار گرامی اکمال
 و اتمام ارج مراتب غرت و اعتبار ایشان دقیقه از دقائق حسن سلوک نامرعی نمیکند از چنانچه لازم
 است سعادتیک اندیشی ایشان آنکه شائبه اغراض را بخلوس اخلاص و محبوب احتضار راه نهد
 مشاطه و احسن عرائس مراتب و مناصب بی نعم خود را بهر هفت محسنات لایبسی الاذکار و ضروری
 الاظهار حلی بن ترقی و تقصاعت و حمله آراهای ارتقاع و تقصاعد گردند و در دار المندوه تقرب حرنی
 بک کنگایش اعلامی اعلام جاه و جلای و سخته و دین افزایش مدارج فضل و کمال آن دولت خدای
 نزنند و از پنجاست که جوهر استحقاق قابلیت صداقت این گروه معارف پژوه و باب تجلب
 و متجذب آثار التفات آن زمره باشکوه حکم مقناطیس دارد و لاجرم این داعی علی الرفاه و مخلص
 بلا اشتباه که حدیث زینت تقرب را مضمون قدامت خدمت دانسته حرنی از قوی التفات مخدوم
 میزند و گاه پارسینه بیاد میدهد و نقشه از کنگلی اخلاص می آراید و نور بنیاد را به پیشکش مبعاط قرب
 می نهد اگر از بر خصائص طبائع اصناف مصلحت مگلان دولت بعضی از مطالب غیر اندیشی را
 که هم خواندند و در اطراف و هم فرموده بلبند آوازی را صوتی و حرنی داشته باشد بر منصفه اعلان نموده
 چون ماده تحفه موالات قابل است و آثار حکم التفات شامل رجاء است که ضمیر مایه این قبول قابل

و ترکیب این محل و فضائل و تنجید ادا ی خارجی نخواهد گردید و خبر کیفیت اعتدال حقیقی اسباب ارمین مرکیب
 بطور نخواهد رسید خلاصه الامرام که دور از حفا که کلام باشد آنکه درین روز تا نوبت انساب مولوی فغان
 که از قدیم الایام سنجوین مجورنا کام و الاطینا صداقت و صواب و آسودگی و نیاز با منسوبان آن
 و دو دمان مربوط و مضبوط دارد از جانب بیرون تا قطع سلسله چاکری تحصیل ننموده و در دوار اخلافت
 شاهجهان آگاه گردیده هر چند آوازه فضل و کمال علمیه و حکمیه و سیاست امانت مناسبتی و صلاح اندیشی
 آن صاحب فکر و خرد و اوس بلند بی نظیر و در وضع تجدید بیان و در نگارش و بیان و در بیان تا بدین طبع
 لاسامعین مختصری از بنات صفات و شطری از فضائل و در شش و در شطری چند ازین باب به منصفی
 و آن را چون عرض لازم مختص جوهر نگار آن و حیدر زمانه می پردازد امین اگر قریب آفتاب را باز
 ناخنی بلال و سیم ساده کوکب در تخیلیکده و پاتش و اسپانندگیه بران افلاک با تیب روان باد
 دست سیاره بنزد دوره عیالش بر نیارند و خبر باد و در دست نگذارند سرنگان سیاستگاه امانت
 زلفت خوبان را بر جرم و زویدن و لها سرنگون آویخته اند و صبحی کشان اسعوطیه صد آتش خورشید
 را بشمارت صبح نخستین ریخته اند و مضاحت کلامش سجری گرم نیفتاده که تازی نه بانان سواد و دلی
 نعم انشای سواد ای دل را به پندنی آتش فاشیش نه پرد اند و خلافت زبانش با شوقی راست
 نداده که شجار ایران زمین عبارت رقی از هندوستان سواد معنی فضل سرخ نکات بر بسته شمشیر
 عراق و خراسان سازند از اسباب که وجود این نوع مردم در حضور و وسای عظام منشای انتظام عموم
 مهم است یقین است که اگر مولوی مغزی الیه در سلاک بار یا بان محفل سائی نسلاک و خنجر خاکی
 هر کاره شوری که پیش رو خواهد آمد بحسن تدبیر و احصاست رای آن امین صداقت گویند و این
 امانت آئین پیش پا خواهد افتاد و درهای معتبات تحریر و تقریر و دو کالت و کفالت فقیر و غمیر که در
 امیر کبیر میباشد بیک اشاره خضر تدبیر و هر امر مهم را بیک ایامی ایهام خوانند که سواد حاصل شده که
 آن خلاصه خاندان ثروت و سیادت و باره قبولین کار جهانین و امثال ایشان و این
 علاوه منشائی است که برگردن نیازمندان مستحق عنایت خاص و این
 و اتماس ضروری اگر طلب فضیلت پناه دهنی الیه هر چه از نعمت
 تاخیر نیست و اگر بالفعل حسب مصلحت و قبول این از هر چه در جیب و کف دست

این مامول هنگام رسیدن در آنجا نیست منون عنوان انتفاع نمود و روان فرماید و جایش خالی دارند و شود
 که در صورت تاخیر ورود جواب رسوبتی و دیگر اگر در بعد از نقد آن این چنین کسان و جدان مثل ایشان خیلی
 درنگ میکند **بیان عجب الرحمن** خدا خوش دارد که گاه و بیا و مجوران خاصه نصرت
 صریح می دهد و عاقلان را بهین بهانه ضبط نفس تعلیم می فرماید نه اینکه تنها خرام صر
 آشنائی مولوی امام بخش صهبائی آنقدر ربی اختیار کا فتهاست اخت که شرح توان داد اما چون
 اضطرار بود در ساختن آنون با تلمیذانش دل خوش می کند لایحه امین باور شد که اکثر نزد ایشان
 رسیده خود را بجا یه علم و مراد پای سرور میرساند ادا سجا که نسبت نیاز من در خدمت آن قدر شناس
 قوی است عقیدت او را نیز در حق خود ضعیف نمیدانم لاجرم کامل کوشی درباره کیش منجب
 حق فراموشیست عیاذا بالله منما و تحقیق ثبات بطور قی که خواهند نوشت بی تکلف و تلبه خواهد
 رسید رقعته اسبکیت که سر آخور بود بر من نوشته سقط شد بسیار است که حاجی ریش سفید لویه
 در غمش لیش میکند دل بر مرد آن بیچاره سوخته اسبک کو با داده ام اگر پسند داشتند بر چه بداند
 با و کنند اما این قدر هست که جلای وطن نگزیند و حیرت قد است این در و دیوار آن باری به او
 نرساند رقعته تنگ دستها کار از دایره حساب و گذرانیده و جمع و خرج بی اعتنائی کار گذران
 چون بست و کشاد دیده امیدواران هنوز با منتها رسیده متصدیان حساب در راه و در راه و در راه
 نخواه تن نمیدهند و اگر امراری میرود چون در دباطل داده پایا گریبان در راه و در راه و در راه
 برات عاشق بر شاخ آهومی نویسند و در صورت ابراهیم در سنده می خورند نه زاهنده
 بر سر شاخ زنند صاحب من این همه غوغا نه از بهر آنست که مشتی که سنگان تابی سنگ بر شکم
 بسته از غایت سخت جانی گاهی سنگ بر سر و گاهی سر بر سنگ زنند بل موجب آن نیست که
 این سود اگر ان چار سومی جان بازی که سرفروخته آبرو خریده اند چون دو سه درم قلب بدست نموده
 قلاب دست فروش و پادگانان باطل کوش که شست بر تافتن متاع روی کار این هم سر زه فاش
 بد قماش است چرا برای گانی فروخته سراپه زیان اندوزند اندکی جایز است و بارانم شستن به
 از آنست که خاک در نا اهلان شدن دوست از آن شستن آنرا و گمان آنکه غرضه و دنیا به ده آن
 دل ندارند که طمع ز در و راه یا بد تا ز در و شوند و آبرو طلبان بای و در آن نیست در زان نمی کشند

اما دوست این شکم پستان بشکند آب و نمک گرفتار آیند چون شمار این سرکار بر سر کار و نیز در کار و نام چندین گپ زوم
 و گزیند اینقدر نمک و نمک نمک چاره کار چندی از خبر و حال احتیاج از پیش خود کرده یعنی حساب آنها را از مهر خود ست
 امروز ملاحظه فرمایم و مایه های به فردا و موعود سازند و وعده ایبده منتظران به فردا نیندازند مکتوبی که بقاضی
مصطفی آبا و نوشته شد قاضی صاحب شربت امور داد و پر داند تا از میدان زمانه محفوظ باشد
 از روی حکمیکه مهابت یک مال احمد شاه متوفی بجانب نجف خان سپهسالار و از پیشگاه قضا صدور یافته
 بسین شده و حق بهادر خان کشتن نفس خودش فتوی داده اند تا وجود وارث دیگر موجب ایصال
 ارث تقسیم صحیح نشود و مشکل نیست که آن بیچاره بسیار نیستن خود را از خدا میخواهد غالباً برادر اعیان
 نزدیک ایشان محروم الارث است اگر غیر از خیرات حضرت فتاوی دیگر برین سورت مساعدت میکند
 من هم سر مطالبه دارم و داده تسلیم و ازین طرف تر آنکه حمزه علیخان با اتفاق دیگر او باش کمال زنی محمد خان
 راهب گواه حویلی شاه بی بی نسبت بخود و افروخته شکایتی با ایشان برده است و او حاشا میزند که من
 برین معامله اصلاً و قوفی ندارم اما این قدر میدانم که سپهر حمزه علی گاه و مجلس یاران گویا میزدند و گویا
 قناب فلان مکان بنا بر سکونت بدین داده اند اگر ثبوت و محوی همه باین دو حرف باور میخوانند شرع
 امکانی دارد و عبارت از فتاوی فتل کرده باید فرستاد و گرنه بمتکفلان محامات متضایب نوشت که آن
 است سبیل را خطی در محکم شریعت نداده و رد و قبول و کلارا سجای خود گذارشته به سماعت امر ناد و حجبی صلیح
 خود با پسندیده نذارند بدوستی **تحریر یافت** فرزانه معلّم که شوقش نامی به گوید بدل
 من سبق ناکامی بی روی تو میدهد فریجیم زچین به کاین کاغذ عیدی تو طغزل خامی به بلال عید
 تسلیم مبارکباد میرساند و بد حال درو مندان فراق پیدا و آن ابروی طنناز میدهد یعنی نظری بر حال این
 ناقوان نیز گماشته است و اگر فرصت دست دهد به بنجه فرگانش شیت خم کرده از خاک برشته می صلیح
 عیدی نگذشته که حور و ان نعمت دیدار تا شتابون جگر تشکسته باشند و شام طرب بر سر دست نیانده که
 روزه داران فراق گلو شورا به اشک تر کرده دل از جان و جان از تن سیر بود برگ جانگزامی سپرده ایم
 که صدقه افطار مجوران بهتر ازین نباشد و شوق وصال خیال آن ابروراد و فضایی نقشه صلوة داد خود را
 بنیاد بر زمین افکنیم که دو گانه دور افتادگان غیر ازین محراب نشاید احوال جشت گریبان درست
 و جنبه ۰ ۰ ۰ اگر ساحتی با این در مضیان و دوزی بیدار آیند و عبادت علیلاان محبت رفع تشویش فرمایند

کمرشان قنائل نخواستند بود در قعره خان عطف نشت نشان مجبور از تنه سالان خود و مانند معلوم است که طبع بندگان
 آقدس خوش آمد شنو آمد و خاصه گان مجلس زراج گوهرین حالت شتی دور گردان بسیار فرب که و چندی در
 معر من خطاب اندک بکدام فریعه دل خوش کنند شنیده ام که در صحبت دوشین جعفر مرد اوقتی مرزا پسران حاجی بابک
 خوان ساری و غم زاده مرزا حسن که حسانی در حق تنه حریفی چند بود قاحت گفته اند ظاهر آن بچگان نان
 آتش انعمی نخته باشند که بجای من نشینند و نان خود را بر من اندازند بجان الله و دو اوجاق بطبع
 چه قدر گرم افتاد آری بسیت چو گرد و ما کیان را حله غالب بود زنده منقار بر کون خروسان غریب نواز
 من این همه را خوب می شناسم پدر ایشان در حضور نواب و حرم منس تجفه میگذاشتند و مادر قتی در مشکوی
 شاهزاده طه شایسته که از آشنای خواجهر سیم کو که بار داشت عجب نیست اگر با من آژاده این طور پیش
 آمدن عادت گیرند با تحفیه درین روز که با لواط دلی اختلاطی جسیان دارند مضاعف نیست گوئی
 خیر زینست پس شود حال بی بی خواره کو که با من میزند و گویند که دست من بخور خوری منی خود
 شوق پرور است انا آدمی کش نمیتیم غم مخور بختی بیاسانی اگر بختی خوری و لیکن آن گل که چرخ
 کامل مرغان باد و سیه می شود لیده خود را در منس خوبان خیال کرده بسر زلفت حرم میزند و پیش نکشتم
 با من از چه رو سرگران دار و امید که امر در پیر بنا گوشش دهند تا خبر شود و گویند نیست که غلامان من خورش
 خواهند گرفت و زیر چاقش خواهند کشید پروانه محمد مقیم خان بچاکم سر و افروشته اند که نیشک
 دیهات فلان پرگنه از بی آبی سوخت و زمین را جیتولی آب کنید بیا آنکه در ارکان آن پرگنه در بستن
 بند آب کانگن باو شریک بوده اند بل پایکاری از هر دیه بدستور مقرر شود و دید بانی آن پل می نمایان
 ما بر خیل آب می برد و گرفتن آب از دستقانی چه قدر دشوار بود که بمانا لیده اند نسبت نفر سوار میسند
 لازم بود شایر آنکه شاخه باران دگل و لاسی پاک کرده آب جورا دلا بالای موضع فلانی بر بندند و سواران
 بر و بر گارند تا اگر رئیس جیتولی سر خیزی داشته باشد و شمش بر گردن جنبر کرده باین جانب روانه سازند
 و از سواد عرضند نخست حاکم شاه آباد چنان معلوم شد که تیرهای جواز در خانه پنجران تیار بعد از اربها
 بان طرف نیز باید فرستاد و تا در صورت دنگ کار نیشک از قوام نغیفتد و بعد از نصب جواز با هر قدر شکری
 که بهم رسد از راه فلانی روانه باید ساخت که زود قبولی تمنا چنان اگر بزرگ در مذاق غریب من ناگوار است
 و چون زراعت های موضع فلانی باریاب اند انتظار باران صیبت ترخیان را نا امید کنند که زمین شکافت

لحظه ای از قنای پیر من در دور و دور گویند که در آن گشت در یک راجع به کوه که در فراقش بریان کنست نه ۱۲ سال *

با فشاندن تخم مشغول شوند عرضی از باب نصیر الدوله شش روست که بدرخانه حاضر نشده و اینکه مرضیش برانموده اند
چنین نیست بل فلان صحبت بسیار که سابق حیثیت از او دیده باشند در روز جشن لمبر حیرت و ستار از درش
الناخته بود و چنانچه همان روز مجرای هم نداده بودند باز نگشته اکنون فوکیان چند شورت نموده اند که سر
سواری چیره عرض دارند تا دانی این بغیرتها شود چون مجلس نویس و بعضی وقایع مامور است
هر چه میدیدست عرض داد و عهد دولت خدا را که فی سر روزان سلطنت روز افزون و دوش بدوش ابر باد

بصاحبزاده بهادر علی خان از جانب برادر کلان ایشان *

در باب فروختن سرچیل شرطی رفته بود که اگر بنظر بنده گان بادشاهی گذشتن تواند سه راجحی عرض
پاک کردن نداده همان کند و اگر نه بجای دیگر فروشد بنده هنوز در بند تجویز تقوی بودم که عرض بگلیان
خوش سمع بیاورن رسانیدند تا آن بچه را بدرخانه جلبیده بسیار است و ندو به قورچی باشی اشارت فرست
که داره غم فیه خانه و اسپار و این هم می شنود که دیوان بجلی بعطای پانصد آتیه و یکدست خلعت مامور
شده است اما نخست اوست که تا این وقت و معلول آن صورت نه بسته نظر بر آن دغا باز درخواهد
و اقبل بنده من و قونی ندارد که اگر نداده برین است و نخواهد بود و عند آتی بجنور بادشاه نوشته
و ندان خواهم شکست تا بعد نبرد بر سر کسی ندود و در همه حال بر ایشان نشوند و روست که در شما میرسد

تقریری که بریند که گلشن بیار موله نواب مصطفی خان بهادر بنیاده معبرین تخت برآمده

ایست عرق پرور چه است جنگد از دل نمیداند به تخم به اختیاری سجد ساجل نمیداند به بزرگ
شیخ سودم آشنای عالم کثرت که رود و محفل و جز رفتن از محفل نمیداند به تو که به شمس بر خا و
از گلبن گذرمی کن به ز خود و از رفته رفته در حق و باطل نمیداند به بهر سنگ که پیش آید سجد و
مینوان برین به جنون بخوابد و ایلی از محفل نمیداند به چو آتش با بهر جا که افتد بر سر دارد و
اسیر قوافی جاود از منزل بلیه اند به شمس کینه ای وضع او به سر تراشه که هر جا نشسته قور
قاس تجنی آراید که چه شده آتش به سر تراشه کینه ای سجد و ایجا بهر سر باید نمود و سر ترا

غلط انداز میاے جلوہ برہم زہ فہمی عشق سخند و دو علم حقیقت یکے نگر تکلیف پاری شناسی میفرماید کہ ہر گاہ
 تحریک بادی و دو دوے بنجیدن دہا اگر جہد آبروی است مانند شدید شستہ بوضع تسلیم و توانا بایست
 تار موز داسے ایمان محبت بہ بہتان جاہلیت نہ پیوندد و اگر نہ پیکر ضعیفے کہ تا قرکان بر ہم زند رشتہ
 اجزای ہستیش مانند نگاہ از ہم شستہ است و تافنس بر کشد غبار وجودش برداست رنگ پریدہ
 نشستہ با این بے آبروئے ہر گاہ گامے در راہ تحقیق کشاید گسستگیاہی نفس چہ غایب ہستی
 نہ در پہلوئے دلش نماید تا ماسے وار سخن بر خود تواند جنبید و با این بے پرواہی و میکہ مہوای باہ
 توحید آہنگ بہتر از نماید حرکت مذہبے پرواہی سیلیہای ادب بروی احوالش زند تا
 سرے بر بال تواند دزدید عارت لذت سوختگی میداند کہ سعی پسند تا کجا میرسد و واقف
 چاشنی کہ از مے فہم کہ کام شمع بچمے اسخا بدست گوش را سر در نقاب دیدہ می باید نہفت
 در غبار شرمہ سجیدہ است این آہنگا بہ گل کند در کوچہ عالم صبح و شفق و حیرت دل فیکہ در پرواہ
 دار و رنگا بہ کشتہ حسن نیز نگے را رشتہ و عوی خوداری کند گردن دو عالم است دیت از کہ خواہ
 و شہید جلوہ وحدت را برات خونی از شفق تا آفتاب برکت دست قصاص از کہ جوید قطعہ
 اسے آنکہ حرف جہد تو در نفسی ماسواست بہ یک صبحدم سجدہ خود ہم توان خمید بہ خمید نیست مز
 پرستاری خدا پے پے نبوی غیر خودے کہ توان خمید بہ کیفیت شہود حقیقت از دل تا دیدہ ہزار
 خم بہوشی چیدہ است کجا فرصت ادا رلی کہ یکدم ساغر از لب باز داشتہ گوشہ سجوت بیگانہ ہوش
 برگار و دو کوخصت نگاہی تا سراز کردہ باش مروک بہر داشتہ گامے براہ تماشا بردار و اینجا تا
 نگاہ سجاد چشم رسد شوخی خیال مانند سایہ ہزار جاقیم پس نہادہ است و ادراک تا دروازہ دل
 کو بد جلوہ چو آن لعل بدخود بار از کنار فکر افتادہ قطعہ صد جلوہ رفت و دیدہ ہمان وقت نظر
 یارب حریت آنکہ جوش بہر باریست بہ عمر نیست سر ز غرقہ ہر آن ناورد نگاہ بہ ای دیدہ حیرت تو
 چنین پردہ در گیت بہ درکتبیکہ تامل حیرت سبع نارسا کیہا رفک است ذکر کہ بیان حرفیت
 ظلو گیر و در گشت نیکہ تخیل غنچہ شستہ تا توانہای ادراک نیست سخن سازی صحتیست از بیل تصویر
 اگر علم نیست کہ میدانیم جنون جوالا ہنہای اندیشہ تفریط را داسے با بیدار تر و اگر غم این است
 نمیگم کہ یا نہ ریہامی شوق نظم صد کشین بالیدہ تر و غم مجنون بستی از خود را و اخلاہ ہوشیار

گفتگو با مریض غفلت نگاههای ماست به و در در میگرد سازش چشم حیران است و بس به مدتی شد سر را
به سمت مطرب کارهاست به قطر که خوشی از خراش جگر تقریر چکیده آشفته بیانان سرخروی سرای شجره
بهر سانید نه آب سیاه از سولخ دیده تحریر بدید کور سوادان سودا کرده دکان مداد فروخته
در چید نه دوسبتان مباحث فقط و خط که به تلنگ و آره می بازند کودک وار سرخوش کار فرمایانها
غفلت که کاری به تلنگ و آره میکنم و تردد امنان مطارعات خرق و التیام بسیر عالم آب می تازند
جایگاه دار از جبارفته پابر جایی هست که آبی بروی کار خود می آریم اینجا حکمت اشراقی چراغ نیست
میش از سحر مرده و فطرت مشاعی نقش تقدیس بر او سپرده آنگاه ز انصر و گیس را از تو بوسه
نشید به پنجه پست مینویس و بیچاره تامل دانست به ناله از داغ اثر خون شد و پید بخوبیش بهی
سود از ده بر فرق زد و گل دانست به نازم آن سادگی شوق که از کار جنون به چمنش دیده
عروست قنائل دانست به سیر آهنگی شوق ناله هرگاه در عشرت آباد از خود رفتگی خراشی بگوش
آگهی میرساند و ترو امینهای حسرت دیدار در زمین سر و سر افسردگی ز کس زار هزار چشم غمناک شگفتا
خیالی از پرده اصطفا چون خواب در دیده می نشانیم و بلخ به جراتهای توصیف اشک و امیجان
برود می بایم که این شمع فانوس افروز همان شعله عالم سوزست که از کباب آگهی جز خاکستری
بر باد رفته نمی بسند و این پیکر آئینه نقاب همان گوهر گیتی تفریدست که جز کدوی تنی بر پای
خواص نمی بندد قطعه غایت انسانها خاموشی خواب است و بس به اسی نفس بجای صلی چون پنجه
بر خرد تنگ باش به طوطی ماکتوم می عکس را فحیدر است به گوشتی غلط آئینه صورت رنگ
باش به دای نادانی که افلاست بغارت می برند به از پی ضبط نفسها چون شر در سنگ باش
بر سر راه فنا از مبهشتی غافلان به ناله که آرزو داری صدائی زنگ باش به و قبه نگاه دیده
حیرانی و مانند کی غبار نا توانی انفصال ناله اثر چکیده کباب جگر دارست رنگ و بوی امتزاج
عالمی ریمده مزاج که برشتگیهای بقا ش افک نیست پیرهن سوز داغ صفینه و خنکیهای
خیالش شعله است چراغ افروز فتیله داغ سینه بمساحت فرصت اگر از قید نا توانی بر آمده
چون جرس نفسی گرم به کلف میکشد بنیاد هزار آبله گلوست و لمبا عدت بخود می تازد کشاکش
بیدار و ارسته مانند شنیم عکس به پرواز نمید عرق تجلبت بر روی چندان آواره معدومیش مناست

که آینه سنان نفس روی بر روی عکسش هم تو اندکشد و نه انسی آینه سنان بر پیشانی او نشاند
 از خود فیتش مانند برق ابرو که بدن تواند بود و خود نقصان چون زیادت ماه در طبیعت که از سبب
 مسلم و شهود کمی از نهاد فطرش مانند کاستن عمر با زو فی شمع یا در سوزش و یما می شود و در فتنه
 بر گوشه بساطی که بالین گردانیده چون رنگان صد خنجر الماس به پهلوی خواهد است و خست
 نواب چون زبان بهر پهلوی که غلطیده دندان و از بهر از خشت زیر سر چیده خانه رنگین است و در
 پایی نفس بال افشان انداز پدیدان و وحشی جانفش بعد اسی بال رنگ سر بر دانه اندک و در
 قطعه شبنم گل که حرکت فطر گویا هم شود به اشک شمع سوختن می کند اسباب من به عشق آمدش
 سوزن که بکن پرورده است به نشکرش در گدازند فریاد من به گدازان جان بهر گدازان
 خار را که به تیشه می از زو بشیرین کاری فریاد من به بدول فزاک هم اکنون گدازنی می کنم به چه
 خواهد که دامن غنچه صیاد من به هر چند اذیت نمود بط خوشی چون پاش غنچه زبانش من از زو
 و معلوم قواعد هیچی آنی مانند سوسن اسجدی بر زبانش نه نهاده آنا با این همه و از تکیه های بی زبانی
 شوق سخن پرورانی از آنسوی صحای بخودی بلند موده پیشش گردیده گاهی بعرض رساند
 عبارات چراغی در راه فکر می نهد که اسی در گلشن تفریبت با همه قوه نشود و نما حرف طوطی به سبزه
 نفس را انقدر تعلیم حیرت انگیزی چراست و می سر کوبه آینه سازان توان کشید رسا حتی بگل کردن
 رنگ معنی شاخ بهانه می تراشد که اسی شد ترا نه قاتل پرده لیل دریده ناطقه را در مقام محویت گذارد
 خطاست نفسی سیر چراغان باید خرامید اگر عذرنا توانی زحمی تفرست رسانیده بصدامی استقامت
 نگر باید بر خاست و اگر خجلت عربانی محکمت عزلت گردیده سری بدو لای فطم وز دیدن چه بیجاست
 بنیز اگر طرا از اعتباری بر قماش خوابت می پسندید نشا ج قضاخت هستیت جز در کارگاه غمها فی
 نمی کشید و اگر برگ کویت رنگ قبول غنچه میر سخت چمن ساز ايجاد آب طینت را غیر از خاک
 رنگستان نمی تمیخت رنگ خمیر از می نه بسته تا وضع جمادی پشتیبان سدر رقت تواند گشت دلپاس
 سحری نه آراسته نقش کشیدن بنجیه گریان هستیت تواند گشت **و** وضع سخن خاصه فی هستیت
 طوطی اگر نیستی آینه هستیت به فضل تو نطق است و گرنه خرمی به تیشش را بنود منکر می به سحر
 از هر چه به عالم کلوست به جان جهان است سخن جان دوست به آدمی و باز انداز زبان باز که روز باشد

تو مارش بدان به سحر خلاست سخن بهوش دار به باورت از نیست لب گوش دار به بیدلی ای خیره برود لب
طلب به دول ز خود و سحر ز باطل طلب به زهر قوی ساحری آغاز ز کن به دیده باورت بخود باز کن به
طبع تو مریم صفت و منکران به بسته بدانان که کش زبان به خام یکت گیر و بر آور نفس به عصمت
مریم ز سخن دان و بس به لاجرم حکم الما مورد معذرت گاه گاه چنین ناز میباری اندیشه سبک جولان
به دوش صدای ریخ از در زندان دران و بانی بر کده سری بصورتی خیال میکشد و آسنا ملاحظه بیابان
مرگه سینه ناکرده محزون به بیست و نواست دیوانه از خود بیگانه بلمان آواز آشنا که راند پیش
می شناید و معانی از حبه شات غزل است بخیر بپوسته سخن در سه تعبیر بگل چیدن نفس را شسته
راه تلاش می یابد از اسب که بر پشت و بلند عالم خیال و رسیدن از مقتضیات بهره گر و دیهای اندیشه
تماشا است نگاه و تامل خرام امروز سبزه به نختی بر جور و کز رنگینی معانی را در سواد عجا رانش رنگ صد
چمن بهار زینت است و لطیفه محبوسه و رسید که طراوت مضامین را در سینه زار و جوشش بنیاد هزار
کوثر و نسیم انگیزان اشعار ابدارش سنبستان نزاگتی سبزه و ظهور در آورده که نگاه را تا نفوذ صورت از
سایه اش برخاستن خواب فراموش است آری است بنده بایه اش قعر فغنی بفرصه وقوع رسانید
که بالاد و پنهانی خیال را از عرفات مضامینش بیابین رسیدن دلیل رفتن بهوش ترکیب وجود
متانت از عناصر رباعیات و مرتبه غزال شوخه در قوافی غزلیات لجه هندی با تنگ برده دری
عراقیان زبان کشاده و زبان پارسی سخن در میان ترا ساسانان مفاده از روشنی خطوط هر سطر
دانه فروس سینه شانه شجره طور و آذایان به نجات بر نقطه روش خالی رخساره جوهر و دوا که از
صحت طلق زلفت و امن چیده و نجات از بهیچی نثار بردا به کشیده معنی رسا در کیفیت لب
خرا میزدن به بنیان نشاد به رسیدن و ساطر رنگین مضمون در بابیکه یکجمله پیدای همه سبزان
و کلکوان به صحبت ساعتر کشیدن ~~مخبر~~ زلفش رنگ معنی جلوه داده به چو از بیرون میسنا
رنگ با ده به نه معنی یک گلستان شوخه کل به نهفته در هجوم رنگ سنبیل به نشسته باد و صد
خنج و دلائی به زلیسی در دل مجنون خیال به خطش بهر خطی چشم ناظر به دوشد سر به و اندا
از دوا که به چو چشمه و لبریکار جادو به نواها در طلب سر به او به نوا می کشش رنگ و گوش کرده
دو نمده خنجران زهر بهوش که به سوادش رنگ و در آتش طوره به یادش از سواد دیده و سر

عکس و کار کالابرویت نه زنند و ای بی باقتی فرجام هرزه تازی آمار نو اگر جلد قدم از باد گرفته باخولی
 وضع پیوده نالی آشنائی متراش تا بس گشت تکیه های نامرادی چون گرد باد سرخشی از غیارت بزنند
 سپوشده ار که به قدم بر گل پا بر انگه میگذاری و گوشه بر گمار که به تصور سینه قدم بنوک خشک
 می سپاری درین محیط بے نهان می طوفان جرأت تفصیل اگر همه دست و پا کشاده آشنائی است
 از نیم سرنفشهای زیاده سری کشف دار سر در نقاب فقطه در دیده است و طاقت اجمال اگر
 محله مناقبه شناس خواص است از دغدغه طعن کوتاه در کی مبان خاشاک بر موج سلور تنیده
 منظم قوای گرد تو هم شوکت دریا چه میدانی چه اسیر عذر لنگی و دست صحرایچه میدانی چه
 ندیده رنگ معنی بر سواد لفظ پیچیده خیال بنگ در سرشار صبا چه میدانی چه مشقات
 احتمالات آباد بونی سپرد انگوزه چه شمیم مشک بونی عنبر سارا چه میدانی چه باین سر در هواست
 بر جل دامن گواست فکن چه کشت خاک کی تو اوج عالم بالا چه میدانی چه تو در آئینه صحرایچه
 تماشایت چه غلط اندازی آن حسن بے پروایچه میدانی چه

تمام شد

